

*Навчально-методичні
матеріали*

ГЕЙНЦ РУСЛАНА МИКОЛАЇВНА

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**методичні вказівки для підготовки до семінарських занять
здобувачів 2-го курсу заочної форми навчання
спеціальності «Право»
(осінній семестр)**

Івано-Франківськ-2021

ББК 67.9 (4УКР)304

Г29

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 1 від 01 жовтня 2021 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 4 від 16 грудня 2021 р.)

Рецензенти:

Васильєва Валентина Антонівна доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Банасевич Ірина Іванівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Г29 Гейнц Р. М. Цивільне право України: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів 2-го курсу заочної форми навчання спеціальності «Право» (осінньо-зимовий семестр). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021. 88 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право» ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника», відповідно до тематики навчальної програми дисципліни «Цивільне право України», яку здобувачі 2-го курсу опрацьовують в осінньому семестрі.

В посібнику викладені короткі методичні рекомендації для підготовки здобувача до семінарського заняття, переліки питань, які виносяться до обговорення на занятті, практичні завдання та задачі для закріплення теоретичного матеріалу. До кожної теми наводиться перелік основної та додаткової рекомендованої літератури, що включає нормативно-правові акти, судову практику, навчальні посібники та наукові праці.

Методичні вказівки призначені для здобувачів, науково-педагогічних працівників.

© Гейнц Р. М., 2021

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МОДУЛЬ 1)	7
СРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МОДУЛЬ 1)	13
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	14
Семінарське заняття № 1. Поняття та система цивільного права України	14
Семінарське заняття № 2. Юридична особа: поняття, ознаки, порядок створення та припинення діяльності	16
Семінарське заняття № 3. Представництво. Довіреність.	21
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ДОМАШНІХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	26
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ	52
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	55

ПЕРЕДМОВА

*Вчитель лише відкриває двері –
далі Ви йдете самі.*

Навчальна дисципліна «Цивільне право України», передбачена навчальним планом підготовки бакалавра права для вивчення здобувачами вищої освіти на 2-му і 3-му курсах, входить до циклу дисциплін професійної підготовки, є обов'язковою.

Метою викладання навчальної дисципліни «Цивільне право України» є формування у здобувачів системи знань з правового регулювання цивільних відносин в Україні, основних інститутів цивільного права, системи цивільного законодавства, понятійного апарату цивільного права, його функцій та принципів, набуття практичних навичок роботи з нормативними документами та розв'язання цивільно-правових проблем за чинним законодавством України.

Вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право України» розпочинається із з'ясування сутності цивільного права як права приватного, визначення предмета та методу, принципів та функцій цивільного права, його системи і передбачає засвоєння здобувачем у цьому семестрі змісту цивільно-правових норм, цивільно-правових інститутів, основних термінів та категорій загальної частини цивільного права (інститут представництва, поняття цивільної відповідальності тощо), що базується на Книзі першій «Загальні положення» Цивільного кодексу України. Норми та інститути Загальної частини поширюються на всі суспільні відносини, що регулюються цивільним законодавством. За своїм змістом Загальна частина, насамперед, є загальною теорією цивільного права, оскільки всі норми та інститути цієї частини є базовими.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні:

засвоїти:

- основні категорії цивільного права;
- коло суспільних відносин, що регулюються цивільним правом;
- систему цивільного законодавства;
- інститути цивільного права;
- порядок здійснення суб'єктивних цивільних прав;
- порядок виконання суб'єктивних цивільних обов'язків;
- способи захисту цивільних прав;
- особливості цивільно-правової відповідальності;
- поняття та види особистих немайнових прав фізичної особи;
- види недійсних правочинів;
- види строків позовної давності.

набути навички:

- правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного права;
- грамотно проводити юридичний аналіз обставин, що склалися у конкретних відносинах;
- аналізувати норми законодавства, що регулюють цивільні правовідносини;
- використовувати здобутки науки цивільного права для вирішення казусів;
- обґрунтовано і мотивовано приймати рішення по завданнях та належно їх оформлювати.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підготовка фахівця у сфері приватного права забезпечується такими складовими:

1). теоретичні знання, які забезпечують орієнтацію фахівця у юридичній природі та специфіці правового регулювання цивільно-правових відносин, розмежування правового механізму їх регулювання;

2). практичні навички, які полягають у вмінні вирішувати практичні завдання: надавати кваліфікацію відповідним видам цивільних правовідносинам, аналізувати специфіку їх елементів, передбачати можливі варіативні ситуації та модулювати їх наслідки в залежності від наданих доказів та їх недоліків.

Невід'ємним елементом модульної системи викладання, який забезпечує зворотній зв'язок між викладачем та здобувачем є практичні заняття з цивільного права. В їх процесі перевіряється ступінь засвоєння теоретичного матеріалу, логічність мислення, здатність самостійно мислити та опрацювати значні обсяги навчального матеріалу, проводити аналіз практичної ситуації. Зазвичай ці заняття передбачають активність тих хто навчається, але за наперед заданими завданнями. Тут можлива демонстрація рівня засвоєння лекційного матеріалу та тих знань, котрі були набуті здобувачами при самостійному опрацюванні навчально-наукової та періодичної літератури, актів цивільного та іншого законодавства, судової практики й інших джерел.

Структурно практичне заняття залежить від теми та її практичного спрямування і передбачає: перевірку самостійної роботи що здійснюється на формальному рівні – перевірка зошитів для самостійної роботи, підготовка рефератів за темою чи її питанням, старанності та самостійності виконання практичних занять, вміння відтворити базові поняття та розуміння їх сутності, вміння висловлювати заперечення та знаходити правильні рішення. Центральним елементом практичних занять є розв'язання цивільних справ за наперед визначеними фабулами.

Оцінці підлягає рівень і глибина засвоєння навчального матеріалу; наявність навичок самостійного пошуку та використання нормативних актів, що регулюють цивільно-правові відносини; вміння складати цивільно-процесуальні документи; розуміння змісту актів цивільного законодавства та вміння застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання конкретних життєвих ситуацій.

В групі практичні заняття проводяться за експрес методами та презумпції того, що правильна відповідь одного із членів групи адекватно сприймається та оцінюється іншими. Пасивна участь не підлягає оцінці.

Пропущені практичні заняття здобувачі мають самостійно відпрацювати викладачу, який веде практичні заняття. Відпрацювання можливе у разі наявності письмового виконання заданих завдань у робочому зошиті.

Для правильного і повного виконання завдань здобувачі повинні:

- добре ознайомитися з методичними вказівками до кожної теми;
- вивчити положення рекомендованих та інших нормативних актів та літератури;

- опанувати тему за питаннями для самоконтролю;
- ознайомитися із практикою вирішення рішень за окремими категоріями цивільних справ, що розміщена в Єдиному державному реєстрі судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua>);

Наступним етапом підготовки до заняття є розв'язування задач, що включає:

- детальний аналіз умов завдання;
- з'ясування юридичного значення кожного наведеного у завданні факту;
- правовий аналіз взаємовідносин сторін, позиції суду, прокурора або адвоката (за їх наявності чи обов'язковості участі);
- обґрунтування відповідей на поставлені запитання;
- моделювання контраргументів;
- викладення їх у рекомендованому порядку чи у процесуальній формі відповідного документу суду (постанова, рішення).

Вирішення задачі (завдання) здобувачі повинні записати у спеціально відведеному для цього конспекті (робочому зошиті) письмово. Деякі із завдань передбачають наявність двох і більше рішень шляхом самостійного внесення змін і доповнень у фактичні обставини справи.

Письмовий варіант вирішення практичного завдання повинен відповідати вимогам зрозумілості, повноти, ясності, чіткості, та процесуальної формалізації. Слід уникати зайвої деталізації, яка не має правового значення у даній справі і не заснована на фактах, які викладені у фабулі завдання.

Здобувачі вправі за своєю ініціативою з метою більш повного аналізу умов завдання та для захисту прав і охоронюваних законом інтересів фізичних і юридичних осіб, про яких йдеться в фабулі завдання, вийти за межі умов завдання та поставлених до завдання запитань.

Не зараховуються варіанти вирішення завдань, якщо 1) у розв'язку зазначені статті, але відсутній аналіз та відповідні висновки; 2) у розв'язку відсутні посилання на норми позитивного права; 3) має місце текстуальне співпадіння вирішеного завдання у двох та більше здобувачів. В останньому випадку бал не зараховується як тому хто списав, так і тому у кого списано.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Цивільне право України як галузь права

Цивільне право як приватне право. Зміст і особливості приватноправового регулювання. Приватне право в Україні.

Поняття та ознаки цивільного права як галузі права. Співвідношення цивільного права з іншими суміжними галузями права.

Предмет цивільного права України. Поняття та види майнових відносин, регульованих цивільним правом. Поняття та види немайнових відносин, регульованих цивільним правом.

Метод цивільно-правового регулювання. Засади цивільного права. Функції цивільного права. Структура (система) цивільного права.

Система принципів цивільного права.

Зміст принципів справедливості, добросовісності й розумності в цивільному праві. Принцип свободи в цивільному праві України.

Принцип неприпустимості зловживання правом. Принцип моральності в цивільному праві.

Тема 2. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна

Поняття цивілістики, її місце в правознавстві. Предмет і завдання науки цивільного права. Методологія науки цивільного права.

Розвиток науки цивільного права. Сучасна українська наука цивільного права. Наука цивільного права та інші юридичні науки. Взаємодія науки цивільного права з іншими науками.

Поняття та система цивільного права як навчальної дисципліни. Мета та завдання навчальної дисципліни цивільного права.

Тема 3. Джерела цивільного права України

Поняття та види джерел.

Поняття та структура цивільного законодавства. Роль і місце Конституції в структурі цивільного законодавства. Цивільний кодекс як основне джерело цивільного права. Структурна побудова Цивільного кодексу України та його норм. Співвідношення імперативних і диспозитивних норм у цивільно-правовому регулюванні.

Інші кодекси та закони України як джерела цивільного права. Міжнародні договори, колізійні норми та звичаї як джерела цивільного права. Співвідношення звичаїв ділового обороту, звичаїв і заведеного порядку взаємин учасників майнового обороту.

Відомчі нормативні акти, що містять норми цивільного права, і умови їхньої дієвості.

Дія цивільного законодавства в часі. Офіційне опублікування і вступ нормативного акта в силу. Зворотна сила цивільного закону. Дія цивільного законодавства в просторі та за колом осіб.

Прогалини цивільного права (законодавства) та способи їхнього подолання. Аналогія закону й аналогія права в цивільно-правових відносинах.

Роль судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства. Тлумачення норм цивільного законодавства.

Тема 4. Цивільне (приватне) право зарубіжних країн

Загальна характеристика приватного права зарубіжних країн.

Основні цивільно-правові системи сучасності. Романо-германська (континентальна) система. Англосаксонська система. Загальна характеристика інших цивільно-правових систем.

Джерела цивільного і торгового права зарубіжних країн.

Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав.

Тема 5. Поняття, види та зміст цивільних правовідносин

Поняття та особливості цивільних правовідносин.

Елементи цивільних правовідносин. Суб'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Об'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Зміст цивільного правовідношення. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних обов'язків. Структура цивільного правовідношення.

Види цивільних правовідносин. Речові, зобов'язальні, корпоративні і виключні правовідносини. Немайнові цивільні правовідносини.

Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Поняття юридичного факту. Юридична сукупність. Класифікація юридичних фактів.

Тема 6. Здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків

Поняття цивільного права, цивільного інтересу та цивільного обов'язку.

Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Суб'єктивні та об'єктивні умови здійснення суб'єктивного цивільного обов'язку. Принципи, гарантії та способи здійснення суб'єктивних цивільних прав. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Поняття та форми зловживання правом.

Порядок виконання суб'єктивного цивільного обов'язку.

Взаємозв'язок здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків.

Тема 7. Захист цивільних прав та інтересів

Поняття та зміст суб'єктивного права на захист. Підстави виникнення права на захист. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту.

Система державних органів, які здійснюють захист цивільних прав та інтересів.

Захист цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку. Захист цивільних прав та інтересів нотаріусом.

Неюрисдикційна форма захисту. Самозахист цивільних прав. Необхідна оборона та дії в умовах крайньої необхідності як способи самозахисту цивільних прав.

Заходи оперативного впливу на порушника цивільних прав, їхні основні особливості і види.

Захист цивільних прав судом. Способи захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів судом.

Тема 8. Цивільно-правова відповідальність

Поняття цивільно-правової відповідальності. Особливості та функції цивільно-правової відповідальності.

Форми цивільно-правової відповідальності. Поняття збитків та їх складові. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Неустойка та її види, співвідношення неустойки і збитків. Відшкодування моральної шкоди.

Види цивільно-правової відповідальності. Договірна та недоговірна відповідальність. Часткова, солідарна та субсидіарна відповідальність. Відповідальність в порядку регресу.

Розмір цивільно-правової відповідальності. Принцип повноти цивільно-правової відповідальності. Повна, обмежена та підвищена відповідальність. Зміна розміру цивільно-правової відповідальності. Межі цивільно-правової відповідальності.

Підстави й умови цивільно-правової відповідальності. Поняття і склад цивільного правопорушення. Протиправна поведінка як умова цивільно-правової відповідальності. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою і шкідливим результатом, що наступив. Вина правопорушника як умова цивільно-правової відповідальності. Поняття і форми вини в цивільному праві, їхнє значення. Відповідальність, що не залежить від вини правопорушника. Поняття випадку і непереборної сили, їх цивільно-правове значення. Цивільно-правова відповідальність за дії третіх осіб.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин

Тема 9. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття фізичної особи. Індивідуалізація фізичної особи. Ім'я, місце проживання, вік та інші ознаки, що індивідуалізують правовий статус фізичної особи. Їх цивільно-правове значення.

Поняття цивільної правосуб'єктності та її складові. Цивільна правоздатність фізичної особи. Зміст (обсяг) правоздатності фізичної особи. Правоздатність та суб'єктивні цивільні права.

Поняття цивільної дієздатності фізичної особи та її види. Зміст окремих різновидів цивільної дієздатності.

Підстави та порядок обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною.

Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Підстави, порядок та правові наслідки оголошення фізичної особи померлою.

Поняття, види і цивільно-правове значення актів цивільного стану.

Фізична особа-підприємець. Особливості цивільної правосуб'єктності підприємців. Банкрутство фізичної особи-підприємця.

Встановлення та припинення опіки. Права та обов'язки опікуна. Встановлення та припинення піклування. Права та обов'язки піклувальника.

Тема 10. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Сутність юридичної особи. Розвиток вчення про юридичних осіб у науці цивільного права. Теорії походження юридичної особи.

Поняття та основні ознаки юридичної особи.

Види юридичних осіб, їх класифікація та її цивільно-правове значення. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. Комерційні і некомерційні організації. Інші види юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб за Господарським кодексом України.

Порядок створення та державна реєстрація юридичних осіб. Установчі документи

Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичної особи. Управління юридичною особою. Органи юридичної особи та їх компетенція. Відокремлені підрозділи (філії та представництва) юридичної особи.

Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Поняття та форми реорганізації юридичних осіб. Неплатоспроможність (банкрутство) юридичних осіб.

Загальна характеристика господарських товариств: поняття, види, права та обов'язки учасників.

Поняття та порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю, його статут. Управління товариством з обмеженою відповідальністю, припинення участі у ньому. Поняття та правовий статус товариства з додатковою відповідальністю.

Законодавство про акціонерні товариства, їх правові ознаки та порядок створення. Майно акціонерного товариства. Управління акціонерним товариством.

Поняття повного товариства та правовий статус його учасників. Поняття та створення командитного товариства. Правовий статус учасників командитного товариства.

Поняття, юридичні ознаки та порядок створення виробничого кооперативу. Членство у виробничому кооперативі. Майно виробничого кооперативу. Управління виробничим кооперативом.

Правове становище непідприємницьких товариств за законодавством України. Споживчі кооперативи. Громадські і релігійні організації (об'єднання). Благодійні й інші фонди.

Створення непідприємницьких товариств. Учасники непідприємницьких товариств. Установчі документи та органи управління непідприємницьких товариств. Власність непідприємницьких товариств.

Загальний порядок припинення діяльності непідприємницьких товариств. Особливості розпорядженням майном непідприємницьких товариств.

Тема 11. Участь держави, АРК, територіальних громад у цивільних правовідносинах

Загальні положення участі держави, АРК та територіальних громад в цивільних правовідносинах.

Цивільна правоздатність держави, АРК та територіальних громад у цивільних правовідносинах.

Реалізація цивільної дієздатності держави, АРК та територіальних громад у цивільних правовідносинах. Органи державної влади, територіальних громад як органи публічно-правових утворень.

Відповідальність за зобов'язаннями держави, АРК, територіальних громад.

Тема 12. Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття та класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин). Матеріальні і нематеріальні блага як об'єкти цивільних правовідносин.

Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Оборотоzdатність речей. Рухомі і нерухомі речі. Інші види речей. Майно як основний об'єкт цивільного (майнового) обороту. Майнові комплекси як об'єкти цивільного обороту. Підприємство як єдиний майновий комплекс.

Гроші як об'єкти цивільних правовідносин. Особливості цивільно-правового режиму валютних цінностей.

Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Основні ознаки цінних паперів. Цінні папери на пред'явника, ордерні та іменні цінні папери. Інші класифікації цінних паперів. Особливості цивільно-правового режиму фондових (емісійних) цінних паперів. Бездокументарні цінні папери.

Результати робіт і послуги як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних правовідносин.

Інформація як об'єкт цивільних прав. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав. Інші об'єкти цивільних прав.

Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному праві

Тема 13. Загальні положення про правочини. Недійсні правочини

Поняття та правова природа правочину. Види правочинів. Умови дійсності правочинів. Зміст правочину. Сторони правочину. Воля і волевиявлення в правочині. Форми правочинів. Державна реєстрація деяких видів правочинів та її цивільно-правове значення. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.

Поняття недійсного правочину. Підстави недійсності правочину. Нікчемні та оспорювані (заперечні) правочини. Правові наслідки недійсності правочину. Недійсність частини правочину.

Окремі види недійсних правочинів. Правочини з недоліками у формуванні волі. Правочини з дефектами у суб'єктному складі. Правочини з дефектами форми. Правочини з дефектами змісту та порядку укладення.

Тема 14. Представництво. Довіреність

Поняття та юридична природа представництва. Значення представництва. Підстави виникнення та види представництва. Склад правовідносин представництва. Передоручення. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень. Особливості комерційного представництва.

Представництво за довіреністю. Поняття та види довіреності. Форма довіреності. Припинення представництва за довіреністю. Скасування довіреності.

Представництво без повноважень і його цивільно-правові наслідки.

Інші форми встановлення та реалізації прав та обов'язків через інших осіб: комісія, посередництво, договір на користь третьої особи, порука.

Тема 15. Строки в цивільному праві. Позовна давність

Поняття та значення строків та термінів у цивільному праві. Види цивільно-правових строків. Строки виникнення та здійснення цивільних прав. Строки виконання цивільно-правових обов'язків. Строки захисту цивільних прав. Обчислення строків у цивільному праві. Початок і закінчення спливу строків.

Поняття, значення та види строків позовної давності. Обчислення позовної давності. Початок перебігу та закінчення позовної давності. Зупинення, переривання та поновлення строку позовної давності. Наслідки спливу строку позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МОДУЛЬ1)

Таблиця 1. Розподіл обсягу годин за темами дисципліни на осінній семестр

№ з/п	Найменування розділів і тем	Усього	Кількість годин		
			лек.	сем.	с/р
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права					
1.	Цивільне право України як галузь права	12	2	2	8
2.	Цивільне право як наука та навчальна дисципліна	8	–	–	8
3.	Джерела цивільного права	10	–	–	10
4.	Цивільне (приватне) право зарубіжних країн	8	–	–	8
Разом за змістовим модулем 1		38	2	2	34
Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав					
5.	Поняття, види та зміст цивільних правовідносин	10	2	–	8
6.	Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків	8	–	–	8
7.	Захист цивільних прав та інтересів	12	–	–	12
8.	Цивільно-правова відповідальність	10	2	–	8
Разом за змістовим модулем 2		40	4	0	36
Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин					
9.	Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	18	2	–	16
10.	Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	24	–	2	22
11.	Участь держави, АРК, територіальних громад у цивільних правовідносинах	6	–	–	6
12.	Об'єкти цивільних правовідносин	14	–	–	14
Разом за змістовим модулем 3		62	2	2	58
Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному праві					
13.	Загальні положення про правочини	10	1	–	9
14.	Недійсні правочини	12	1	–	11
15.	Представництво. Довіреність	8	–	2	6
16.	Строки в цивільному праві. Позовна давність	10	2	–	8
Разом за змістовим модулем 4		40	4	2	34
Усього годин за 1-й семестр:		180	12	6	162

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1 (2 год.)

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

📖 **Методичні рекомендації:** Вивчення теми дає можливість отримати знання про місце цивільного права в системі права України, його предмет та метод, функції, систему та принципи цивільного права, розуміння цивільного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни. При вивченні теми слід звернути увагу на співвідношення понять «приватне право» та «цивільне право», становлення та розвиток науки цивільного права, предмет цивільного права як навчальної дисципліни. Особливу увагу слід зосередити на вивченні кола відносин, що складають предмет цивільного права, основні засади цивільного права, які визначені в ст. 3 ЦК України, особливості системи цивільного права. Відповідно до ч.1 ст. 1 ЦК України цивільне право регулює особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленню та майновій самостійності їх учасників. Система цивільного права включає Загальну і Особливу частини. Окрему увагу слід приділити співвідношенню цивільного права і суміжними галузями, зокрема, господарським, сімейним, трудовим, трудовим, земельним.

Цивільне право регулює відносини, які виникають між юридично рівним суб'єктами, тобто учасниками, що не підпорядковані один одному. Предметом цивільного права є особисті немайнові та майнові відносини. На сьогодні, хоча закон і безпосередньо не визначає, предметом цивільного права охоплюються корпоративні правовідносини та ведеться дискусія щодо організаційних відносин.

Метод цивільного права - це комплекс засобів і прийомів, за допомогою яких здійснюється юридичний вплив (регулювання та охорона) на поведінку учасників цивільних правовідносин. Цивільному праву властивий диспозитивний метод.

⇒ **Питання для обговорення:**

1. Предмет і метод цивільного права як галузі права.
2. Функції цивільного права.
3. Загальна характеристика принципів цивільного права.
4. Система цивільного права.
5. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна.

☑ **Основні поняття:** *цивільне право як галузь права, приватне право, особисті немайнові відносини, майнові відносини, принцип цивільного права, метод цивільного права, функції цивільного права, система цивільного права.*

◆ **Питання для самоконтролю**

1. Які відносини складають предмет цивільного права?
2. Що означає юридична рівність як ознака цивільних відносин?
3. Що означає вільне волевиявлення як ознака цивільних відносин?
4. Що означає майнова самостійність як ознака цивільних відносин?
5. Дайте визначення корпоративних правовідносин.
6. Дайте визначення цивільного права як галузі права.
7. Яке місце цивільного права в системі галузей права?
8. Які інститути складають Загальну частину цивільного права, а які можна умовно віднести до «Особливої частини»?
9. Які основні особливості цивільно-правового методу регулювання суспільних відносин?
10. У чому полягає диспозитивність методу цивільного права?
11. Які функції цивільного права?

12. Які функції загального характеру, що властиві всім галузям права, виконує цивільне право як регулятор суспільних відносин?
13. У чому полягає зміст принципів добросовісності, розумності та справедливості?
14. Які цивілістичні школи України Вам відомі?
15. Що є предметом цивільного права як навчальної дисципліни?
16. Яка роль судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні норм цивільного права?

✍ **Практичні завдання:**

Завдання 1. Проаналізуйте співвідношення понять «приватне право» і «цивільне право». Порівняйте визначення цивільних відносин у ст. 1 Цивільного кодексу України та приватно - правових відносин у Законі України «Про міжнародне приватне право».

Задача 1. О., керуючи належним йому на праві власності автомобілем, допустив порушення Правил дорожнього руху – рухався в населеному пункті зі швидкістю 95 км/год. За вказане правопорушення О. сплатив штраф у розмірі 360 гривень. **Проаналізуйте вказані відносин щодо їх належності до предмета цивільного права.**

Задача 2. С. придбав в магазині техніки телевізор, сплативши за нього 8 тис. грн. Коли С. спробував вдома ввімкнути телевізор, він почав диміти і загорівся. С. звернувся до магазину про повернення йому сплачених за телевізор коштів та відшкодування завданої шкоди.

Дайте обґрунтовану відповідь стосовно того, чи будуть зазначені відносини регулювані нормами цивільного права?

📖 **Рекомендована література**

Основна:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 10.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. Дата оновлення: 14.08.2021. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення: 25.08.2021).
3. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посібник. 2-ге вид. змін і доп. К.: Правова єдність, 2008. 368 с.
4. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.
5. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.) Л. М. Баранова, Т. І. Бетова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
6. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. проф. І. А. Бірюкова і Ю. О. Заїки. К.: Алерта, 2014. 510 с.
7. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. 3-ге вид., переробл. і допов. К. Юрінком Інтер, 2010. с. 7-90, 120-130.
8. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях) : Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тимуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
9. Яновицька Г. Б., Кучер В. О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
10. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за заг. ред. д. ю. н. О. О. Харитонова. 4-е вид., доп. і перер. Х. Одиссей, 2008. 1200 с.

11. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. 5-те вид., перероб. і допов. / За ред. О.В. Дзери (кер авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. Т.1. с.11-16

12. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.

Додаткова:

13. Васильєв В.В. Диспозитивність та імперативність у цивільно-правовому регулюванні суспільних відносин: прояви та співвідношення. Правова позиція. 2018. № 2(21). С. 102-107. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2018/2/16.pdf>

14. Сивий Р.Б. Приватне і публічне право: метод правового регулювання як критерій їх розмежування. *Українське право*. 2005. №1. С. 22-40.

15. Ромовська З.В. Загальні засади цивільного права. *Вісник Академії адвокатури України*. 2005. Вип. 4. С. 10–21.

16. Сивий Р.Б. Приватне право в юридичних системах деяких європейських держав: сучасні погляди зарубіжних цивілістів. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 2. С. 53-55.

17. Майданик Р.А. Українська цивілістика: дореволюційний і радянський періоди. *Юридична Україна*. 2009. № 1. С. 49-55.

18. Харитонов Є.О. Одеська цивілістика XIX ст.: сукупність особистостей чи наукова школа. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 59. С. 163-171. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdr_2011_59_21

19. Харитонов Є.О. До визначення поняття та системи цивілістики (науки цивільного права). Актуальні проблеми держави і права. 2009. Вип. 51. С. 7-13. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdr_2009_51_2.

20. Бондарук Т.І. Наукознавчі категорії «школа», «напрямок», «концепція», «течія» в юридичній науці. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 15–20

Семінарські заняття № 2 (2 год.)

ЮРИДИЧНА ОСОБА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

☞ Методичні рекомендації:

При вивченні питання «*Поняття та ознаки юридичної особи*» необхідно на основі ст. 80 ЦК України та з урахуванням норм глави 7 ЦК України з'ясувати зміст таких ознак юридичної особи як організаційна єдність, наявність відокремленого майна, виступ в цивільному обороті від свого найменування, здатність нести самостійну цивільну відповідальність. Термін «юридична особа» вживається в ЦК України як родовий для всіх суб'єктів, як підпадають під надане у ст. 80 ЦК України визначення. Зверніть увагу, що законодавець у ЦК України відмовився від терміну «підприємство» в розумінні суб'єкта цивільних відносин – юридичної особи. Підприємство за змістом ЦК України – це об'єкт цивільних правовідносин. В цьому полягає одна із принципових розбіжностей між ЦК України і ГК України, який зберігає підхід до підприємства як суб'єкта правовідносин.

При підготовці питання «*Класифікація юридичних осіб*» слід розглянути легальну класифікацію (ст. 81 ЦК України) та вивчити наукові класифікації юридичних осіб за іншими критеріями. На підставі аналізу ст. 81 ЦК України здобувачі також повинні вміти виділити характерні ознаки юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права. Відповідно до ст. 81 ЦК України за критерієм створення

юридичні особи поділяються на осіб приватного права, що створюються на підставі установчих документів або модельного статуту та юридичних осіб публічного права, що створюються за розпорядчим актом Президента України, органу державної влади або органу територіальної громади.

Опрацьовуючи питання **«Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права»** потрібно з'ясувати відмінності між товариствами та установами. На основі відповідних норм ЦК України та ГК України, а також рекомендованих нормативно-правових актів знайдіть окремі приклади юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права, унітарних та корпоративних юридичних осіб, товариств та установ. Організаційно-правова форма – це закріплена нормами права модель організації, яка визнана юридичною особою.

Розглядаючи питання **«Створення юридичної особи. Установчі документи. Державна реєстрація юридичної особи»** слід визначити відмінності у порядку створення юридичних осіб приватного та публічного права. Зверніть увагу на те, що ЦК України регулюється порядок створення лише юридичних осіб приватного права. Рекомендується також проаналізувати статті 56–58 ГК України та відповідні норми Розділу IV Проведення державної реєстрації Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». Юридичні особи можуть створюватися первісно або внаслідок реорганізації іншої юридичної особи.

Вивчення питання **«Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи та їх компетенція»** доцільно розпочати з аналізу статті 91 ЦК України, в ч. 1 якої закріплено загальну правоздатність юридичної особи, згідно якої юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки, як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині. Відмова від спеціальної правоздатності юридичних осіб викликана необхідністю закріпити за ними максимальне коло майнових прав і сприяти розвитку цивільного обороту. З огляду на це, юридична особа, незалежно від того в якій організаційно-правовій формі створена, має право займатися підприємницькою діяльністю. Однак це правило не є абсолютним. Непідприємницькі товариства та установи мають право здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню. Юридичні особи можуть мати не лише майнові, а й особисті немайнові права (ст.94 ЦК України).

Опрацьовуючи питання **дієздатності юридичної особи** потрібно звернутися до ст. 92 ЦК України. Структурна побудова органів юридичної особи, порядок їх створення та компетенція встановлюється спеціальними законами. Для кращого засвоєння матеріалу рекомендується з'ясувати склад, компетенцію та порядок створення органів декількох різновидів юридичних осіб (як приклад можна використати ст.ст. 159–161 ЦК України, ст. 101–106 ГК України, ст.28-43 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»

При підготовці до питання **«Відокремлені підрозділи юридичної особи»** зверніть увагу на те, що філії та представництва діють на підставі затвердженого юридичною особою положення, яке встановлює зміст і порядок їх діяльності.

При розгляді питання **«Підстави та форми припинення юридичних осіб»** потрібно керуватися статтями 104–112 ЦК України. Зверніть увагу на те, що у випадках, передбачених ст. 110 ЦК України та відповідними статтями Глави 23 ГК України, юридична особа ліквідується в порядку, встановленому Кодексом України з процедур банкрутства. Формами припинення юридичних осіб є реорганізація та ліквідація.

Крім того, слід вміти пояснити, у чому полягають відмінності між окремими різновидами (формами) реорганізації юридичної особи.

☞ **Питання для обговорення:**

1. Поняття та ознаки юридичної особи. Індивідуалізація юридичної особи.
2. Класифікація юридичних осіб.
3. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права.
4. Створення юридичної особи. Установчі документи. Державна реєстрація юридичної особи.
5. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи та їх компетенція.
6. Відокремлені підрозділи юридичної особи.
7. Підстави та форми припинення діяльності юридичної особи.

☑ **Основні поняття:** юридична особа; універсальна правоздатність юридичної особи; орган юридичної особи; місцезнаходження юридичної особи; установчі документи; організаційно-правова форма юридичної особи; товариство, установа; господарське товариство, філія, представництво; ліквідація, реорганізація, злиття, приєднання, поділ, перетворення, виділ; банкрутство; санація.

☞ **Питання для самоконтролю**

1. Які ознаки характеризують юридичну особу?
2. У чому полягає відмінність право- та дієздатності юридичних осіб від право- та дієздатності фізичних осіб?
3. Яким чином юридична особа проявляє свою волю?
4. Що таке орган юридичної особи?
5. У чому полягає універсальна правоздатність юридичної особи?
6. У чому полягає спеціальна правоздатність юридичної особи?
7. Які існують види органів юридичної особи?
8. Які установчі документи необхідні для створення юридичної особи?
9. Дайте характеристику дозвільному порядку створення юридичної особи.
10. З якого моменту юридична особа вважається створеною?
11. Який цивільно-правовий статус мають філії та представництва юридичної особи?
12. У чому полягають відмінності між філією та представництвом?
13. У чому полягають відмінності між юридичними особами публічного та приватного права?
14. У чому полягають відмінності між товариствами та установами?
15. Які організаційно-правові форми юридичних осіб передбачені ЦК України, а які ГК України?
16. Які існують види господарських товариств?
17. З якого моменту юридична особа є такою, що припинила свою діяльність?
18. Які ви знаєте форми припинення юридичної особи?
19. Який порядок припинення юридичних осіб?
20. У чому полягає відмінність між ліквідацією та реорганізацією юридичної особи?
21. Який порядок ліквідації юридичної особи?
22. Дайте характеристику нормативно-явочному порядку створення юридичної особи.

☞ **Практичні завдання:**

Задача 1. Державний реєстратор відмовив у реєстрації приватного підприємства «Квант» з мотивів недоцільності його утворення, а також з огляду на те, що в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських об'єднань вже є дані про ТОВ «Квант», зареєстроване 1,5 роки тому.

Дайте правову оцінку такої відмови.

Задача 2. До складу Університету, який є закладом вищої освіти, входять декілька факультетів, наукових лабораторій та навчальних центрів. В рамках нової структурної політики керівництво Університету вирішило надати окремим структурним підрозділам статусу юридичної особи, для того, щоб вони набули фінансової незалежності, перебуваючи у складі Університету.

Державний реєстратор засумнівався у можливості існування у складі однієї юридичної особи, інших самостійних юридичних осіб і звернувся за роз'ясненнями до юрисконсульта.

Надайте консультацію.

Задача 3. До державного реєстратора звернулася група громадян, які бажали створити кооператив з вилову риби у Дніпрі. Вивчивши подані на реєстрацію документи, державний реєстратор повернув документи заявникам, вказавши на такі помилки:

1) назва юридичної особи - «Виробничий кооператив рибалок «Рейн» - не відповідає законодавству, оскільки Рейн - це німецька, а не українська річка;

2) засновницький договір підписаний головою та секретарем установчих зборів, а не самими членами кооперативу;

3) у статуті не обумовлені загальний розмір складеного капіталу та кількість членів кооперативу, а вказаний лише розмір пайового внеску;

4) у статуті передбачено, що розподіл прибутку між членами виробничого кооперативу та голосування на загальних зборах здійснюються пропорційно їх пайових внесків, причому кожен учасник може за бажанням внести кілька пайових внесків.

5) відповідно до статуту голова кооперативу одночасно є головою його правління, а всі члени правління є членами наглядової ради з правом дорадчого голосу, що також не відповідає закону .

Заявники звернулися зі скаргою до начальника управління юстиції, вважаючи зауваження юриста такими, що не відповідають закону .

Дайте відповідь на скаргу, оцінивши вищевикладені зауваження.

Задача 4. Подружжя вирішило зайнятися сімейним бізнесом і створити для цього сімейне підприємство. Державний реєстратор відмовив у проведенні державної реєстрації вказаного сімейного підприємства, обґрунтовуючи свою позицію тим, що така організаційно-правова форма юридичної особи як сімейне підприємство, не передбачена Цивільним кодексом України. Подружжя, вважаючи таку відмову безпідставною, оскільки законодавство не забороняє створення і діяльність сімейних підприємств і представлений ними статут не суперечить законодавству, оскаржили її до суду.

Проведіть правовий аналіз ситуації. Чи можливе створення юридичних осіб в організаційно-правових формах, не передбачених Цивільним кодексом України? Яке рішення мав би прийняти суд?

Задача 5. Товариство з обмеженою відповідальністю «Явір» (далі – ТОВ), яке було створено в м. Львів (Личаківський р-н) у 2008 році і займалося виробництвом меблів, вирішило створити в м. Івано-Франківську, де в нього були контрагенти, відокремлений підрозділ, який би представляв і захищав його інтереси та здійснював би всі або певну частину його функцій. На загальних зборах учасників ТОВ рішення стосовно того, що це буде – філія чи представництво, прийнято не було і вирішення

цього питання передали генеральному директору ТОВ. Останній розробив Положення про представництво ТОВ, вказавши в ньому, що останнє є відокремленим структурним підрозділом ТОВ, не є юридичною особою і має право виступати в інтересах та від імені ТОВ, вчиняючи правочини та інші юридичні акти на підставі цього Положення. Крім того в Положенні було зазначено, що представництво перед контрагентами несе самостійну відповідальність, позаяк ТОВ передає йому у власність частину свого майна.

Дайте правову оцінку даного Положення.

Задача 6. Товариство однієї особи «Магнос» (далі - ТОВ) звернуло до господарського суду з позовною заявою до акціонерного товариства «Лінос» (далі - АТ) про стягнення неустойки та відшкодування збитків за невиконання зобов'язань за договором переробки сирової нафти, який був укладений з Лісичанським нафтопереробним заводом (далі - НПЗ), який у процесі реорганізації перетворився на АТ. Представники ТОВ вважають, що хоча договір укладався не з АТ, останнє є правонаступником НПЗ. Представники АТ вважають, що АТ не несе відповідальності за вказаним договором, оскільки НПЗ припинив свою діяльність, а ТОВ не зверталось до Правління АТ з вимогою переукласти вказаний договір.

Дайте правову оцінку діям АТ.

📖 Рекомендована література

Основна

1. Міністерство юстиції України. Реєстри органів юстиції. <https://minjust.gov.ua/registers>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 10.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. Дата оновлення: 14.08.2021. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р. в редакції Закону від 26.11.2015 р. Дата оновлення: 26.07.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
5. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»: Закон України від 26.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#top>
7. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
8. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
9. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: постанова пленуму ВГУ № 4 від 26.02.2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>
10. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посібник / 2-ге вид. змін і доп. К. : Правова єдність, 2008. 368 с.
11. Цивільне право України: в 2-х томах: підручник / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитоновна; канд. юрид. наук Н. Ю. Голубевої. вид. друге. Х.: Одиссей, 2008. Т. 1. 832 с.
12. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. с.310–352
13. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бетова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.

14. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>

15. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>

16. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsvilne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>

17. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДР УЧНИК%20ТОМ%201.pdf>

18. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасиво-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.

Додаткова

19. Зозуляк О.І. Реалізація правосуб'єктності юридичних осіб у договірній формі: монографія. Івано-Франківськ, Нова зоря. 2012. 216 с.

20. Жигалкін І. Органи установи як юридичної особи приватного права. Підприємництво, господарство і право. 2006. № 8. С. 125-128.

21. Винар Л. Правовий режим майна юридичних осіб приватного права Підприємництво, господарство і право. 2007. № 8

22. Борисова В. Інститут юридичної особи у праві України. Право України. – 2010. – № 12. – С. 25-30

23. Примак В. Ознаки юридичної особи, її цивільна правосуб'єктність і відповідальність – питання правового зв'язку та взаємної обумовленості. Юридична Україна. 2003. № 9. С. 15-27

24. Черевко П. П. Створення юридичних осіб приватного права: автореф. дис. ... к.ю.н. за спец. 12.00.03 . Інститут держави і права ім. В .М. Корецького. К: 2009. 16 с.

25. Саветчук В.М. Правове регулювання злиття та приєднання юридичних осіб за правом України та Європейського Союзу: автореф. дис. ... к.ю.н. за спец. 12.00.0 ДВНЗ «ПНУ імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ. 2018. 19 с.

Семінарське заняття № 3 (2 год.)

ПРЕДСТАВНИЦТВО. ДОВІРЕНІСТЬ

☞ Методичні рекомендації: При вивченні питання *«Поняття та загальна характеристика представництва. Відмінність представництва від суміжних конструкцій»* зверніть увагу на те, що в цивілістичній науці існує дві концепції юридичної природи представництва: концепція дії та концепція правовідносин. Законодавче визначення представництва ґрунтується на концепції правовідносин (ст. 237 ЦК України). Зверніть увагу на особливості суб'єктного складу представництва, об'єкт правовідносин представництва, права та обов'язки учасників правовідносин представництва. Відповідно до ст. 237 ЦК України змістом представництва є вчинення представником правочинів, а не яких-небудь інших дій. Також слід

з'ясувати відмінності представництва від інституту комісії (ст. 1011 ЦК України), посередництва, реалізації дієздатності юридичної особи її органами (ст. 92 ЦК України), надання згоди на вчинення правочину (ст. 32, 222 ЦК України), підписання правочину іншою фізичною особою (ст. 207, 1247 ЦК України).

При вивченні питання **«Підстави виникнення представництва та його види»** зверніть увагу на те, що в ст. 237 ЦК України міститься невичерпний перелік підстав виникнення представництва. Аналіз договірному представництву слід проводити з урахуванням спеціальних норм глави 68 ЦК України. З'ясовуючи особливості комерційного представництва, необхідно розглянути окремі види представництва, а саме – законне (обов'язкове), добровільне (договірне) та представництво, яке виникає на підставі акта органу юридичної особи та окремо зупинитися на комерційному представництві як різновиді добровільного представництва.

Вивчаючи питання **«Цивільно-правова характеристика довіреності»** зверніть увагу на вимоги норм ЦК України, яких слід дотримуватися при вчиненні довіреності як одностороннього правочину (глава 16 ЦК України) та ст. 248 ЦК України, яка містить перелік підстав припинення представництва за довіреністю, спеціальні норми, що встановлюють підстави збереження повноважень представника. Розкриваючи це питання, потрібно дати визначення довіреності, аналіз її видів, вимог до оформлення довіреності, порядку та наслідків скасування довіреності. Особливої уваги вимагає довіреність юридичної особи та безвідклична довіреність.

Розгляд питання **«Представництво без повноважень або з їх перевищенням. Передоручення»** передбачає детальний аналіз статей 240-241 ЦК України. Пам'ятайте про співвідношення загальних норм про недопустимість передоручення та спеціальних правил ст. 240 ЦК, які встановлюють винятки з цього правила.

Зверніть увагу: суть представництва полягає в діяльності представника щодо реалізації повноважень в інтересах і від імені особи, яку представляють. Не всі правочини можуть бути вчинені представником – ст. 238 ЦК України. Мета представництва – вчинення представником правочинів в інтересах та за рахунок особи, яку представляє. Правочини, які вчиняються представником, є його власними діями, які створюють, змінюють або припиняють цивільні права і обов'язки в особи, яку він представляє. У відносинах представництва беруть участь три суб'єкти: особа, яку представляють, представник і третя особа.

Види представництва: 1) представництво, яке ґрунтується на договорі; 2) представництво, яке ґрунтується на законі; 3) представництво, яке ґрунтується на адміністративному акті. Перший вид є договірним або добровільним представництвом. Другий і третій – обов'язковим.

Види довіреностей: генеральні (загальні), спеціальні і разові.

🔗 Питання для обговорення:

1. Поняття та загальна характеристика представництва. Відмінність представництва від суміжних конструкцій.
2. Підстави виникнення представництва та його види.
3. Цивільно-правова характеристика довіреності:
 - а. поняття та форма довіреності; строк дії довіреності;
 - б. припинення представництва за довіреністю;
 - с. скасування довіреності.
4. Представництво без повноважень або з їх перевищенням. Передоручення.

☑ Основні поняття: представництво, повноваження представника, законне представництво, договірне представництво; комерційне представництво; довіреність, доручення, передоручення.

❖ **Питання для самоконтролю**

1. В яких випадках може застосовуватись представництво?
2. На вчинення яких дій уповноважений представник?
3. Які правочини не має права вчиняти представник?
4. Що таке повноваження представника? Які правові наслідки перевищення цих повноважень?
5. Що таке передоручення? В яких випадках допускається передоручення?
6. У чому полягає відмінність між представництвом та відносинами комісії; агентськими відносинами?
7. З яких юридичних фактів може виникати представництво?
8. Які існують види представництва?
9. У чому полягають особливості комерційного представництва?
10. Які існують види довіреностей?
11. В якій формі видається довіреність?
12. Коли припиняється дія довіреності?
13. Які існують підстави припинення представництва?
14. Які правові наслідки припинення представництва?

✍ **Практичні завдання:**

Задача 1. У якій із нижченаведених ситуацій є достатні підстави для виникнення представництва і якого саме виду:

1. О. усиновила 10-ти річну С.
2. В. уклав договір доручення із М.
3. у подружжя К. народилася дочка.
4. Д. звернулася з усним проханням до І. донести до квартири, що знаходиться на 5-му поверсі, валізу.
5. К. було призначено опікуном над майном чоловіка, якого було визнано безвісно відсутнім.
6. на прохання О. Кіндрат займався пошуком контрагентів.
7. комісійний магазин взяв від М. костюм з метою продажу.
8. С. підписав заповіт замість П. на його прохання у зв'язку з тим, що у П. була паралізована права рука, а ліву ампутували уже більш ніж 10 років.

Задача 2. К. видав довіреність П. на продаж нею частини будинку, належного йому на праві приватної власності, і посвідчив її за своїм місцем роботи (у приватному підприємстві). На підставі цієї довіреності П. оформила у письмовій формі договір купівлі-продажу частини будинку Б.

Які правові наслідки договору купівлі-продажу частини належного К. будинку Б.? Чи відповідає видана К. довіреність вимогам законодавства?

Задача 3. 70-річна С., не маючи можливості через стан здоров'я зайнятись пошуком покупця на свій будинок і здійсненням його продажу, вирішила видати довіреність на укладення договору купівлі-продажу Д.

Через необхідність оформлення довіреності Д. звернувся до нотаріуса, який у посвідченні довіреності відмовив, вказавши що особа, яку представляють, через свій фізичний стан не може відповідати за свої дії.

Вирішіть спір. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4. Р. склала заповітне розпорядження щодо свого вкладу в Ощадному банку, за яким вклад заповідала сину. 23 січня 2015 р. Р. померла. 24 січня 2015 р. К. за довіреністю, виданою 21 січня 2014 р., одержала в Ощадбанку 5000 грн., якими

розпорядилася на власний розсуд. За позовом сина суд виніс рішення, яким постановив визнати недійсним правочин в частині одержання К. вкладу, і стягнув з неї на користь позивача 5000 грн.

Проаналізуйте ситуацію. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 5. Пенсіонер М., який проживає за адресою: м.Тернопіль, вул. Василя Стуса, 1/9, не маючи можливості внаслідок незадовільного стану здоров'я отримати належну йому пенсію за серпень 2020 р., доручив отримати її своєму сину, який проживає в м. Тернопіль по вул. Привокзальна, 6/9.

Хто має право посвідчити дійсність підпису на довіреності?

Задача 6. З. 1 лютого 2019 р. видав довіреність П. строком на два місяці на продаж останнім телевізора ціною не менше ніж 1000 гривень. Довіреність була посвідчена командиром військової частини, де З. працював водієм. Оскільки комісійний магазин відмовився прийняти телевізор на комісію, а покупця П. не знайшов, він, не повідомивши свого довірителя, 10 травня того ж року видав довіреність (у порядку передоручення) у простій письмовій формі строком на шість місяців своєму синові. Останній продав телевізор, але за ціною 5000 грн. З. зажадав від П. відповідної доплати або повернення телевізора, на що останній відповів, що всі претензії слід адресувати не йому, а його сину.

Проаналізуйте правові позиції сторін та вирішіть спір.

Задача 7. Б. перед від'їздом за кордон видав довіреність Ф. на продаж своєї приватизованої квартири, а С. видав Ф. довіреність на продаж автомобіля. Оглянувши квартиру і дізнавшись про повноваження Ф., С. запропонував купити цю квартиру. Коли С. і Ф. звернулись до нотаріуса за посвідченням договору купівлі-продажу, він їм відмовив, посилаючись на ч.3 ст. 238 ЦК України.

Чи обґрунтована відмова нотаріуса? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 8. 22-річний військовослужбовець О. з метою продажу квартири, яку він приватизував, видав своїй матері довіреність на вчинення дій щодо продажу квартири. Довіреність була посвідчена командиром військової частини, де відбував службу О. Нотаріус відмовився посвідчувати договір купівлі-продажу квартири, зазначивши, що мати М. не вправі розпоряджатися нерухомим майном, оскільки довіреність нотаріально не посвідчена.

Вирішіть спір. Відповідь обґрунтуйте.

Задача 9. 1 липня 2016 р. була посвідчена довіреність на продаж двокімнатної квартири, в якій як представник зазначався І., а довірителем – П. 15 серпня 2016 р. довіритель помер, а 25 серпня 2016 р. І., діючи на підставі довіреності, продав згадану квартиру Л. Під час передачі грошей за квартиру дружині П. представник І. дізнався про смерть довірителя. Дочка П. подала позов до суду з вимогою визнати договір купівлі-продажу недійсним, оскільки його було укладено після смерті її батька.

Проаналізуйте правові позиції сторін та вирішіть спір.

📖 Рекомендована література

Основна

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 20.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 15.08.2021)

3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року № 296/5. Дата оновлення: 03.07.2021. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
4. Сімейний кодекс України: від 10.01.2002 р. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 25.08.2021)
5. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посібник / 2-ге вид. змін і доп. К. : Правова єдність, 2008. 368 с.
6. Цивільне право України: в 2-х томах: підручник / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова; канд. юрид. наук Н. Ю. Голубевої. вид. друге. Х.: Одиссей, 2008. Т. 1. 832 с.
7. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2010. с.555-574.
8. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бєтова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
9. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
10. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
11. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsvilne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>
12. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. 5-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. Т.1. С. 403-422

Додаткова

14. Харитонов Є.О. Добровільне представництво у цивільному праві України: навч. посіб. Є.О. Харитонов, О.І.Харитонova, А.І.Дрішлюк К.: Істина, 2007. 176 с.
15. Шаповал Л. І. Представництво в цивільному праві: автореф. дис.. ... канд.. юрид. наук за спец. 12.00.03. К, 2007. 20 с.
16. Косінова Д. Деякі аспекти інституту представництва в сучасному цивільному праві. *Право України*. 2014. № 9. С. 201—206

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (МОДУЛЬ 1)

Завдання для контрольної роботи студентів заочної форми навчання з дисципліни «Цивільне право України» студентам необхідно виконувати письмово в зошиті.

Вибір варіанту завдань здійснюється відповідно до порядкового номеру студента у журналі обліку академічної групи.

При вирішенні практичного завдання студенту необхідно обґрунтувати свою відповідь із посиланням на відповідні норми права. Визначення понять дається відповідно до існуючих теоретичних концепцій та оцінюється максимально у 3 бали кожне (разом 9 балів). Правильно розв'язане та обґрунтоване практичне завдання оцінюється максимально у 10 балів. У тестових завданнях слід обрати правильну відповідь, яка оцінюється у 2 бали (разом 8 балів). У четвертому завданні слід дати коротку відповідь на питання, яка оцінюється у 3 бали. Максимальна кількість балів за виконану домашню контрольну роботу становить 30 балів.

Виконані завдання здаються на кафедру цивільного права не пізніше ніж за 10 днів до початку заліково – екзаменаційної сесії і є не тільки складовою підсумкової оцінки за екзамен, а й умовою допуску студента заочної форми навчання до іспиту з дисципліни «Цивільне право України». Якщо навчання проводиться у дистанційній формі – контрольні роботи завантажуються у Classroom.

ВАРІАНТ I

- 1. Дайте визначення понять:** юридичний факт, цивільна правоздатність, річ.
- 2. Вирішіть практичне завдання.** В січні 2017 р. помер художник М. За життя він орендував велику майстерню. Його дочка попросила об'єднання художників, яке виступало орендодавцем майстерні, про відстрочку і сказала, що вона звільнить майстерню через три місяці, тобто після того, як розбере документи, ескізи, полотна та інші предмети, котрі зберігались в майстерні померлого. В серпні 2017 р. об'єднання художників надало майстерню в оренду народному художнику України К. У вересні 2017 р. К. попросив дочку М. передати йому ключі від майстерні. На прохання художника дочка М. відповіла відмовою, вказавши при цьому, що не буде звільняти майстерню, оскільки право оренди, на її думку, є спадщиною після померлого батька. Г. звернувся до прокурора з проханням вжити заходів щодо дочки М., з тим, щоб вона не перешкоджала йому у здійсненні його права на оренду майстерні.

Кому належить право на оренду майстерні?

Яким способом можна захистити порушене право на оренду майстерні?

Як повинен діяти прокурор у даній ситуації?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли

- А) з дня набрання ними чинності;
- Б) з дня підписання;
- В) з моменту прийняття;
- Г) з дня скасування попереднього акта.

2) Припинення дії, яка порушує право – це спосіб захисту, який

- А) полягає у припиненні цивільного правопорушення, що триває і далі впливає на суб'єктивні права та законні інтереси особи;
- Б) застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності правовідносин між сторонами, і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку;
- В) застосовується у разі укладення оспорюваного правочину;
- Г) полягає у трансформації одних правовідносин в інші, переростання одного обов'язку в інший, покладенні на боржника нового обов'язку.

3) На які із перелічених об'єктів законодавством поширено правовий режим нерухомості?

- А) автомобільний транспорт;
- Б) морські та повітряні судна;
- В) сільськогосподарські машини;
- Г) залізничний транспорт.

4) Які відносини є цивільними?

- А) особисті немайнові відносини, що пов'язані з майновими, та особисті немайнові відносини;
- Б) особисті немайнові та майнові відносини;
- В) відносини, що стосуються немайнових прав, що забезпечують природне існування та соціальне буття;
- Г) будь-які суспільні відносини.

4. Перелічіть: підстави визнання правочину недійсним.

ВАРІАНТ 2

1. Дайте визначення понять: зміст особистого немайнового права, форма цивільно-правової відповідальності, об'єкт цивільних правовідносин.

2. Вирішіть практичне завдання. Харківське відділення акціонерної страхової компанії «Оранта» звернулося до суду з позовом до батьків Сашка (16 років) і Сергія (13 років) про стягнення збитків. Позивач посилався на те, що внаслідок дій вказаних дітей, які розпалили вогонь у будівельному вагончику і спричинили пожежу, було пошкоджено і знищено майно осіб, які мешкають поруч. За договорами страхування потерпілим було виплачено по 5 000 грн. У зв'язку з цим позивач просив зазначену суму стягнути з відповідачів. Рішенням суду з батьків Сашка та Сергія на користь позивача була стягнена зазначена сума позову.

Чи правильне рішення прийняв суд?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Які правові наслідки нездійснення особою своїх цивільних прав?

- А) є підставою для їх анулювання;
- Б) не є підставою для їх припинення;
- В) є підставою для відмови від них;
- Г) не є підставою для їх припинення, крім випадків, встановлених законом.

2) Зміна правовідношення – це спосіб захисту, який

- А) полягає у припиненні цивільного правопорушення, що триває і далі впливає на суб'єктивні права та законні інтереси особи;
- Б) застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності правовідносин між сторонами, і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку;
- В) застосовується у разі укладення оспорюваного правочину;
- Г) полягає у трансформації одних правовідносин в інші, переростання одного обов'язку в інший, покладенні на боржника нового обов'язку.

3) Усі фізичні особи є _____ у здатності мати цивільні права та обов'язки.

- А) вільними;
- Б) здатними;
- В) обмеженими;
- Г) не рівними;
- Д) рівними.

4) Який з перелічених нижче органів може обмежити в цивільній дієздатності фізичну особу ?

- А) орган опіки та піклування;
- Б) прокуратура;
- В) суд;
- Г) служба безпеки України;
- Д) нотаріус.

4. Перелічіть: принципи цивільного права.

ВАРІАНТ 3

1. Дайте визначення понять: банкрутство, юридична особа, майно.

2. Вирішіть практичне завдання. Громадянин Воронін мав у власності мотоцикл. По дорозі на роботу, на перехресті вулиць Галицька та Мазепи, порушивши правила дорожнього руху, на пішохідному переході він збив велосипедиста Романенка. В результаті дорожньої пригоди велосипедист одержав тяжкі пошкодження та перелом правої руки. Окрім цього, велосипед був пошкоджений і не придатний до подальшого використання. Романенко був доставлений в лікарню, де пробув 10 днів, а потім місяць не був у змозі виконувати трудові обов'язки, оскільки був непрацездатний.

Романенко подав позов у суд про відшкодування шкоди за розбитий велосипед, а також затрат на відновлення здоров'я (посилене харчування, побічний догляд, придбання ліків). Суд позов задовольнив. Відповідач оскаржив рішення суду.

Чи правильно вирішив суд? Які збитки належить стягнути з відповідача?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Батьки (усновлювачі) є законними представниками

- А) лише своїх малолітніх дітей;
- Б) лише свої неповнолітніх дітей;
- В) своїх малолітніх та неповнолітніх дітей;
- Г) своїх малолітніх, неповнолітніх і повнолітніх дітей.

2) Правочином є:

- А) дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;
- Б) поведінка особи, спрямована на самовільне знищення чужого майна;
- В) дія особи, спрямована на здійснення цивільних прав;
- Г) самовільне заволодіння чужим майном.

3) Довіреність, у якій не вказана дата її вчинення:

- А) завжди породжує правові наслідки;
- Б) є нікчемною;
- В) є оспорюваною;
- Г) є фіктивною;
- Д) вважається укладеною строком на 1 рік.

4) Хто із зазначених фізичних осіб наділений неповною цивільною дієздатністю?

- А) 13-ти річний М.;
- Б) 15-ти річний О.;
- В) 16-ти річна С., яка зареєстрована як приватний підприємець;
- Г) 17-ти річний одружений К

4. Перелічіть: об'єкти цивільних правовідносин.

ВАРІАНТ 4

1. Дайте визначення понять: цінний папір, суб'єкт цивільного права, нікчемний правочин.

2. Вирішіть практичне завдання. Вчитель П. відпустив з уроків учня М. на прохання його батьків. По дорозі додому М. заподіяв шкоду автомобілю громадянина К. Після цього К. звернувся з вимогою до батьків про відшкодування збитків.

Батьки відмовилися, стверджуючи, що відповідати має школа, так як їхній син мав перебувати на уроках і за це відповідає адміністрація

Директор заперечував дану претензію, так як це учитель відпустив учня на власний розсуд. Вчитель відмовився, стверджуючи, що відповідати повинні батьки, так як він відпустив учня з уроків на особисте прохання батьків.

Проаналізуйте ситуацію.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Можливість здійснення стосовно об'єктів цивільних прав правочинів та інших юридичних дій – це їх

- А) подільність;

Б) визначеність;

В) оборотоздатність;

Г) неспоживність.

2) Відповідно до Цивільного кодексу України, режим нерухомої речі може бути поширений законом на:

А) автомобільний транспорт;

Б) морські та повітряні судна;

В) квартири в багатоквартирному будинку;

Г) залізничний транспорт.

3) Волевиявлення учасника правочину має бути:

А) вільним і відповідати його внутрішній волі;

Б) незалежним;

В) власним;

Г) вираженим у письмовій формі;

Д) вираженим у письмовій формі і нотаріально посвідченим.

4) Що таке продукція як об'єкт цивільних прав?

А) результат органічного розвитку самої речі;

Б) все те, що створюється внаслідок виробничо-господарської діяльності і матеріалізується у вигляді нової або частково нової речі;

В) те, що приносить річ, перебуваючи в експлуатації і цивільному обороті;

Г) те, що призначено для обслуговування іншої речі і пов'язане з нею спільним призначенням.

4. Перелічіть: елементи системи цивільного права України.

ВАРІАНТ 5

1. Дайте визначення понять: термін, цивільні правовідносини, правоздатність.

2. Вирішіть практичне завдання. До 14-річного Владислава звернувся 15-річний Олег з проханням дати відеокамеру для проведення відеозапису одного із шкільних торжеств. Владислав погодився і дав власну відеокамеру у користування на 6 годин. Однак шкільне товариство зятягнулося. Олег повертався додому пізно вечері і тому залишив річ у власному кабінеті. Вночі відеокамера була викрадена.

Проаналізуйте ситуації.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Опікун є законним представником:

А) неповнолітньої особи та фізичної особи, обмеженої у дієздатності;

Б) малолітньої особи та фізичної особи, визнаної недієздатною;

В) малолітньої особи та фізичної особи, обмеженої у дієздатності;

Г) неповнолітньої особи та фізичної особи, визнаної недієздатною.

2) Письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами називається

А) довіреністю;

Б) договором;

В) актом;

Г) декретом.

3) Плоди – це ...

А) результат органічного розвитку самої речі;

Б) все те, що створюється внаслідок виробничо-господарської діяльності і матеріалізується у вигляді нової або частково нової речі;

В) те, що приносить річ, перебуваючи в експлуатації і цивільному обороті;

Г) правильна відповідь відсутня.

4) Споживною є річ, яка

А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;

- Б) призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

4. Перелічіть: ознаки цивільних правовідносин.

ВАРІАНТ 6

1. Дайте визначення понять: захист цивільних прав, непереборна сила, реорганізація.

2. Вирішіть практичне завдання. За договором перевезення залізниця зобов'язана була доставити товариству з обмеженою відповідальністю «Одяг» (далі – ТОВ) три контейнери трикотажних виробів на суму 4000 грн. Через аварію частина вантажу вартістю 2000 грн. стала непридатною до використання, а решта - забрудненою. Внаслідок знижки вартість трикотажу складала 1000 грн. Залізниця претензію ТОВ задовольнила у сумі 3000 грн., а частину стягнення неодержаного прибутку в сумі 2000 грн. відхилила. У зв'язку з цим ТОВ, посилаючись на ст. 22 ЦК України та ст. 110 Статуту залізниць України, просило господарський суд стягнути з залізниці 2000 грн.

Чи належить задоволенню позов ТОВ? Визначте, в якому розмірі несе відповідальність залізниця за втрат, нестачу, псування та пошкодження вантажу.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Втрачена (упущена) вигода — це ...

- А) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права;
- Б) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (сума, на яку не збільшилося майно кредитора через правопорушення);
- В) шкода, яка полягає в душевних і фізичних стражданнях потерпілого;
- Г) грошова сума, яку боржник має сплатити кредитору у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

2) Припинення дії, яка порушує право – це спосіб захисту, який

- А) полягає у припиненні цивільного правопорушення, що триває і далі впливає на суб'єктивні права та законні інтереси особи;
- Б) застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності правовідносин між сторонами, і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку;
- В) застосовується у разі укладення оспорюваного правочину;
- Г) полягає у трансформації одних правовідносин в інші, переростання одного обов'язку в інший, покладенні на боржника нового обов'язку.

3) Малолітня особа _____ за завдану нею шкоду

- А) несе відповідальність;
- Б) частково несе відповідальність;
- В) в повному обсязі несе відповідальність;
- Г) звільняється від відповідальності;
- Д) не несе відповідальності.

4) Здатність фізичної особи своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання – це ...

- А) цивільна дієздатність;
- Б) цивільна правоздатність;
- В) цивільна правосуб'єктність;
- Г) зміст цивільних правовідносин;
- Д) цивільна деліктоздатність.

4. Перелічіть: Підстави виникнення цивільних правовідносин.

ВАРІАНТ 7

1. Дайте визначення понять: вексель, підприємницьке товариство, дійсність правочину.

2. Вирішіть практичне завдання. Саша (8 років) і Олег (10 років) розвели на вулиці багаття від якого спалахнув будинок, що знаходився неподалік. Власник будинку звернувся до суду з позовом про відшкодування батьками Саші та Олега завданих збитків.

Батьки заперечували проти позову, посилаючись на те, що діти не є деліктоздатними і, відповідно, відповідальність за вчинену шкоду не несуть, а вони (батьки) на момент завдання шкоди були на роботі, і тому також не можуть нести відповідальність.

Як вирішити справу?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) “Місцем проживання фізичної особи, яка не досягла _____ років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров’я, в якому вона проживає”

А) 10;

Б) 14;

В) 16;

Г) 18;

2) “Філії та представництва наділяються майном юридичної особи, що їх створила, і діють на підставі затвердженого нею _____”

А) положення;

Б) статуту;

В) установчого договору;

Г) доручення.

3) Коли виникає цивільна правоздатність юридичної особи ?

А) з моменту створення;

Б) з моменту подачі документів для реєстрації;

В) з моменту оголошення в засобах масової інформації про створення юридичної особи;

Г) з моменту підписання установчого договору.

3) “Цивільна дієздатність юридичної особи виникає з моменту _____”

А) її створення;

Б) підписання установчого договору;

В) подачі документів для реєстрації;

Г) оголошення в засобах масової інформації про утворення юридичної особи.

4) Оберіть правильне законодавче положення:

А) при переході права на річ її складові частини підлягають відокремленню;

Б) річ, що має лише родові ознаки, є споживною;

В) при переході права на річ її складові частини не підлягають відокремленню;

Г) режим рухомої речі може бути поширений за домовленістю сторін на інші речі, права на які підлягають державній реєстрації;

Д) тварини не є особливим об’єктом цивільних прав.

4. Перелічіть: види цінних паперів.

ВАРІАНТ 8

1. Дайте визначення понять: акціонерне товариство, оплатний правочин, ліквідація.

2. Вирішіть практичне завдання. Ф. купив у свого знайомого Д. фотоапарат за 250 грн. На наступний день до Д. звернулася дружина Ф., яка вимагала взяти фотоапарат назад і повернути сплачені за нього гроші, пояснивши, що її чоловік у судовому порядку обмежений у дієздатності. У зв’язку з цим він не має права самостійно укладати правочини, а вона як його піклувальник не давала згоди на купівлю фотоапарата. Д. відповів, що, за словами Ф., останній виграв 250 грн. у лотерею, отримавши тим самим випадковий додатковий дохід, розпорядження яким не зачіпає матеріальних інтересів сім’ї. На цій підставі Д. вважав, що такою сумою Ф. міг би розпоряджатися самостійно без згоди піклувальника.

Вирішіть справу. Відповідь обґрунтуйте.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Правочини, вчинені особою, що діє за передорученням, створюють, змінюють або припиняють права і обов'язки для:

- А) особи, що передала свої повноваження;
- Б) довірителя;
- В) особи, що діє за передорученням;
- Г) довірителя та первісного представника.

2) Правочином є:

- А) дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;
- Б) поведінка особи, спрямована на самовільне знищення чужого майна;
- В) дія особи, спрямована на здійснення цивільних прав;
- Г) самовільне заволодіння чужим майном.

3) Неспоживчою є річ, яка

- А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;
- Б) призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

4) Відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій - це

- А) дочірнє підприємство;
- Б) дільниця;
- В) цех;
- Г) представництво;
- Д) філія.

4. Перелічіть: функції цивільного права.

ВАРІАНТ 9

1. Дайте визначення понять: регулятивна функція, акція, акт цивільного стану.

2. Вирішіть практичне завдання. Директор автотранспортного підприємства видав наказ, яким заборонив бухгалтерії виплачувати слюсарю С. належну йому заробітну плату і дав розпорядження видавати зарплату його дружині. Прийняття таких заходів у наказі було мотивоване тим, що С. зловживав спиртними напоями.

Дайте юридичну оцінку наказу директора.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) "Вищим органом акціонерного товариства є _____".

- А) спостережна рада;
- Б) загальні збори;
- В) ревізійна комісія;
- Г) наглядова рада;
- Д) правління товариства.

2) "Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом _____ в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування"

- А) двох років;
- Б) п'яти років;
- В) одного року;
- Г) трьох років.

3) Позначте відповідь, у якій міститься найбільш повне визначення поняття „самозахист”..:

- А) це застосування усіх засобів протидії;
- Б) це застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства;
- В) це застосування засобів протидії, які передбачені законом та не суперечать моральним засадам суспільства;
- Г) ЦК України не дає визначення цьому поняттю.

4) До майнових відносин, що ґрунтуються на владному підпорядкуванні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство.

- А) не застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- Б) застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- В) застосовується;
- Г) не застосовується.

4. Перелічіть: підстави для ліквідації юридичної особи.

ВАРІАНТ 10

1. Дайте визначення понять: юридичні особи приватного права, представництво, установчий документ.

2. Вирішіть практичне завдання: П., визнаний у встановленому законом порядку недієздатним, впродовж декількох місяців купував по одній авторучці в день в одному і тому ж магазині. Призначена його опікуном дружина, принесла у магазин всі придбані ним авторучки і вимагала від директора магазину повернути сплачені за них гроші.

Директор магазину відмовився виконати вимогу дружини П., посилаючись на те, що П. здійснював дрібні побутові правочини, які будь-який громадянин має право вчиняти самостійно.

Вирішіть спір.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Припинення дії, яка порушує право – це спосіб захисту, який

- А) полягає у припиненні цивільного правопорушення, що триває і далі впливає на суб'єктивні права та законні інтереси особи;
- Б) застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності правовідносин між сторонами, і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку;
- В) застосовується у разі укладення оспорюваного правочину;
- Г) полягає у трансформації одних правовідносин в інші, переростання одного обов'язку в інший, покладенні на боржника нового обов'язку.

2) “Цивільна дієздатність фізичної особи є обмеженою з моменту _____.”

- А) прийняття рішення органу опіки та піклування;
- Б) набрання законної сили рішенням суду про це;
- В) оголошення рішення суду про це;
- Г) подання заяви заінтересованими особами до суду;
- Д) коли особа усвідомила про негативні наслідки, які можуть настати.

3) У разі недійсності правочину:

- А) усе отримане сторонами стягується в користь держави або територіальної громади;
- Б) кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення - відшкодувати вартість того, що одержано;
- В) кожна із сторін зобов'язана відшкодувати другій стороні заподіяну шкоду;
- Г) усе отримане сторонами стягується судом в користь територіальної громади.

4) Загальна позовна давність встановлюється тривалістю у

- А) 5 років;

- Б) 10 років;
- В) 3 роки;
- Г) 1 рік;
- Д) 2 роки.

4. Перелічіть: нематеріальні блага.

ВАРІАНТ 11

1. Дайте визначення понять: самозахист, акція, припинення юридичної особи.

2. Вирішіть практичне завдання. 16-річній А. було дозволено вступити в шлюб з Федоровим до досягнення повноліття. Після реєстрації шлюбу, А. мала намір переїхати до чоловіка, що проживав в іншому селищі і прийняла рішення продати будинок, що перейшов до неї за заповітом. Оскільки ніхто з її односельчан не виявив бажання придбати будинок для постійного проживання, вона домовилась з Н. про продаж йому будинку під знесення за 500 доларів США.

Батьки А. були проти такої домовленості. На їх думку, будинок взагалі не варто продавати під знесення, оскільки він в доброму стані і вони знайшли покупця, який бажає придбати будинок для постійного проживання за значно більшу суму.

А. відповіла, що договір з Н. уже укладено і змінювати чи розривати його вона не має наміру. Батьки звернулися з позовом в суд про визнання укладеного договору недійсним, як такий що укладений їх неповнолітньою дочкою без їх згоди.

Вирішіть спір.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Перебіг позовної давності починається від дня, коли особа:

- А) подала позов до суду;
- Б) звернулася до особи, яка порушила її право;
- В) довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила;
- Г) підготувала претензію до боржника.

2) Представник може передати своє повноваження частково або в повному обсязі іншій особі, якщо

- А) це встановлено договором між особою, яку представляють і третьою особою;
- Б) лише щодо вчинення договорів купівлі-продажі;
- В) представник був вимушений до цього з метою охорони інтересів особи, яку він представляє;
- Г) представник не може виконати повноваження особисто.

3) Неспоживчою є річ, яка

- А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;
- Б) призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

4) Визнання права – це спосіб захисту, який

- А) полягає у припиненні цивільного правопорушення, що триває і далі впливає на суб'єктивні права та законні інтереси особи;
- Б) застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності правовідносин між сторонами, і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку;
- В) застосовується у разі укладення оспорюваного правочину;
- Г) полягає у трансформації одних правовідносин в інші, переростання одного обов'язку в інший, покладенні на боржника нового обов'язку.

4. Перелічіть: ознаки цінного паперу.

ВАРІАНТ 12

1. Дайте визначення понять: субсидіарна відповідальність, непідприємницьке товариство, нікчемний правочин.

2. Вирішіть практичне завдання. Прокурор звернувся до суду із заявою про визнання Кирилова обмежено дієздатним. У заяві зазначалося, що самотній Кирилов, проживаючи в кімнаті комунальної квартири, зловживає спиртними напоями, порушує спокій сусідів, які і звернулись до прокурора з проханням вжити щодо Кирилова необхідних заходів. До заяви прокурора була додана довідка із психоневрологічного диспансеру, в якій йшлося про те, що Кирилов хворіє на хронічний алкоголізм і потребує обмеження дієздатності. Суд прийняв рішення про визнання Кирилова обмежено дієздатним.

Чи правильне рішення суду? Відповідь обґрунтуйте.

Вирішіть тестове завдання:

1) **Втрачена (упущена) вигода** — це ...

- А) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права;
- Б) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (сума, на яку не збільшилося майно кредитора через правопорушення);
- В) шкода, яка полягає в душевних і фізичних стражданнях потерпілого;
- Г) грошова сума, яку боржник має сплатити кредитору у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

2) **Правочином є:**

- А) дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;
- Б) поведінка особи, спрямована на самовільне знищення чужого майна;
- В) дія особи, спрямована на здійснення цивільних прав;
- Г) самовільне заволодіння чужим майном.

3) **Який строк позовної давності застосовується до вимоги вкладника до банку про видачу**

вкладу?

- А) 1 рік;
- Б) 3 роки;
- В) до таких вимог позовна давність не застосовується;
- Г) 5 років;
- Д) 10 років.

4) **Строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу – це _____**

- А) термін;
- Б) строк;
- В) подія;
- Г) позовна давність.

4. **Перелічіть:** види юридичних осіб.

ВАРІАНТ 13

1. Дайте визначення понять: підприємство, строк, борговий цінний папір.

2. Вирішіть практичне завдання. Т., який страждав на психічне захворювання, був визнаний судом недієздатним. Опікуном Т. було призначено його сестру Ольгу.

За відсутності Ольги Т. продав килим і магнітофон Б., з яким познайомився у магазині.

Дізнавшись про це, Ольга пред'явила позов до Б. про визнання договору купівлі-продажу недійсним і повернення проданих речей. Б. проти позову заперечував, посилаючись на те, що він не знав про недієздатність Т..

Чи підлягає позов Ольги задоволенню?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) У якому із перелічених варіантів неправильно зазначено випадок коли перебіг позовної давності зупиняється:

- А) якщо пред'явленню позову перешкоджала надзвичайна або невідворотна за даних умов подія (непереборна сила);
- Б) у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторій) на підставах, встановлених законом;
- В) якщо позивач або відповідач перебуває на лікуванні у закладі охорони здоров'я;
- Г) у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, який регулює відповідні відносини;
- Д) якщо позивач або відповідач перебуває у складі Збройних Сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, що переведені на воєнний стан.

2) Особа, яка видала довіреність і згодом скасувала її, повинна негайно повідомити про це:

- А) лише представника;
- Б) лише відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими була видана довіреність;
- В) представника і відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими була видана довіреність;
- Г) правильна відповідь відсутня.

3) Правочини, вчинені особою, що діє за передорученням, створюють, змінюють або припиняють права і обов'язки для:

- А) особи, що передала свої повноваження;
- Б) довірителя;
- В) особи, що діє за передорученням;
- Г) довірителя та первісного представника.

4) Плоди – це ...

- А) результат органічного розвитку самої речі;
- Б) все те, що створюється внаслідок виробничо-господарської діяльності і матеріалізується у вигляді нової або частково нової речі;
- В) те, що приносить річ, перебуваючи в експлуатації і цивільному обороті;
- Г) правильна відповідь відсутня.

4. Перелічіть: підстави виникнення представництва.

ВАРІАНТ 14

1. Дайте визначення понять: виробничий кооператив, плоди, суб'єкт цивільного права.

2. Вирішіть практичне завдання. Після смерті обох батьків піклувальником неповнолітньої Олени було призначено його тітку. Отримавши відповідний дозвіл про зниження шлюбного віку, 17-ти річна Олена одружилася з 20-річним Микитою. У зв'язку з переїздом до чоловіка, Олена вирішила продати будинок. Нотаріус відмовив у посвідчнні договору на тій підставі, що Олена неповнолітня. Остання оскаржила відмову нотаріуса до суду.

Дайте правову оцінку.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Можливість здійснення стосовно об'єктів цивільних прав правочинів та інших юридичних дій – це їх

- А) подільність;
- Б) визначеність;
- В) оборотоздатність;
- Г) неспоживність.

2) “Юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через _____,

які діють відповідно до установчих документів та закону”.

- А) уповноважених осіб;
- Б) представництва;

- В) філії;
- Г) свої органи;
- Д) представників.

3) Цивільними відносинами є ...

- А) особисті немайнові відносини, що пов'язані з майновими, та особисті немайнові відносини;
- Б) особисті немайнові та майнові відносини;
- В) відносини, що стосуються немайнових прав, що забезпечують природне існування та соціальне буття;
- Г) будь-які суспільні відносини.

4) Акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли

- А) з дня набрання ними чинності;
- Б) з дня підписання;
- В) з моменту прийняття;
- Г) з дня скасування попереднього акта.

4. Перелічіть: види товариств.

ВАРІАНТ 15

1. Дайте визначення понять: товариство, цивільне законодавство, правочин.

2. Вирішіть практичне завдання. Б. звернулась до суду із заявою про визнання її колишнього чоловіка померлим. У заяві було зазначено, що вже більше 5-ти років вона не отримувала жодних даних про місце його перебування. До цього він ухилявся від сплати аліментів, у зв'язку із чим був оголошений у розшук.

Суд на підставі заяви Б. та довідки з місця останнього проживання Б. виніс рішення про визнання його безвісно відсутнім, пояснивши заявнику, що через чотири роки після вступу в силу рішення про визнання Б. безвісно відсутнім вона може подати заяву до суду про визнання його померлим.

Чи правильне рішення виніс суд?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) До майнових відносин, що ґрунтуються на владному підпорядкуванні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство.

- А) не застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- Б) застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- В) застосовується;
- Г) не застосовується.

2) Усі фізичні особи є _____ у здатності мати цивільні права та обов'язки.

- А) вільними;
- Б) здатними;
- В) обмеженими;
- Г) не рівними;
- Д) рівними.

3) “Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом _____ в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування”

- А) двох років;
- Б) п'яти років;
- В) одного року;
- Г) трьох років.

4) “Вищим органом акціонерного товариства є _____”.

- А) спостережна рада;
- Б) загальні збори;
- В) ревізійна комісія;
- Г) наглядова рада;
- Д) правління товариства.

4. **Перелічіть:** засоби індивідуалізації фізичної особи.

ВАРІАНТ 16

1. **Дайте визначення понять:** майнові відносини, довіреність, подія.

2. **Вирішіть практичне завдання.** Смирнов рибалив на озері. Човен перевернувся і він впав у воду. Все це трапилось на очах чотирьох жителів сусіднього села, які ловили рибу з берега. Тіло Смирнова не знайшли.

Дружина Смирнова через 6 міс. після нещасного випадку звернулась до суду про оголошення Смирнова померлим. Суд виніс рішення про оголошення її чоловіка померлим.

Чи правильне рішення суду?

3. **Вирішіть тестове завдання:**

1) **На підставі якого установчого документу діє акціонерне товариство?**

- А) регламенту;
- Б) статуту;
- В) засновницького договору;
- Г) положення.

2) **Який з перелічених нижче органів може обмежити в цивільній дієздатності фізичну особу ?**

- А) орган опіки та піклування;
- Б) прокуратура;
- В) суд;
- Г) служба безпеки України;
- Д) нотаріус.

3) **Відповідно до Цивільного кодексу України, режим нерухомої речі може бути поширений законом на:**

- А) автомобільний транспорт;
- Б) морські та повітряні судна;
- В) квартири в багатоквартирному будинку;
- Г) залізничний транспорт.

4) **Строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу – це _____**

- А) термін;
- Б) строк;
- В) подія;
- Г) позовна давність.

4. **Перелічіть:** підстави для обмеження цивільної дієздатності.

ВАРІАНТ 17

1. **Дайте визначення понять:** зміст цивільних правовідносин, позовна давність, предмет цивільного права.

2. **Вирішіть практичне завдання.** Боднар звернулась до нотаріуса з проханням посвідчити від імені її сина, якому 10 років, договір купівлі-продажу будинку, отриманого ним в порядку спадкування після смерті дідуся. Нотаріус посвідчив договір. Після цього Боднар продала й інші речі, які були власністю сина (килим, посуд, радіоприймач). Орган опіки та піклування, дізнавшись про ці договори, пред'явив позов про визнання їх недійсними.

Ознайомтесь із ст. 68, 70, 71 ЦК України. Дайте правовий аналіз ситуації.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) У якому із перелічених варіантів неправильно зазначено випадок коли перебіг позовної давності зупиняється:

А) якщо пред'явленню позову перешкоджала надзвичайна або невідворотна за даних умов подія (непереборна сила);

Б) у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторій) на підставах, встановлених законом;

якщо позивач або відповідач перебуває на лікуванні у закладі охорони здоров'я;

В) у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, який регулює відповідні відносини;

Г) якщо позивач або відповідач перебуває у складі Збройних Сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, що переведені на воєнний стан.

2) Оспорюваним є правочин:

А) недійсність якого прямо не встановлена законом, але який може бути визнаний судом недійсним на вимогу однієї із сторін або іншої заінтересованої особи з підстав, встановлених законом;

Б) недійсність якого встановлена законом;

В) укладений в усні формі;

Г) укладений з порушенням вимог ст.203 ЦК України.

3) Батьки (усновлювачі) є законними представниками

А) лише своїх малолітніх дітей;

Б) лише свої неповнолітніх дітей;

В) своїх малолітніх та неповнолітніх дітей;

Г) своїх малолітніх, неповнолітніх і повнолітніх дітей.

4) Відповідно до Цивільного кодексу України, режим нерухомої речі може бути поширений законом на:

А) автомобільний транспорт;

Б) морські та повітряні судна;

В) квартири в багатоквартирному будинку;

Г) залізничний транспорт.

4. Перелічіть: об'єкти, вилучені з цивільного обороту.

ВАРІАНТ 18

1. Дайте визначення понять: аналогія права, удаваний правочин, акт цивільного законодавства.

2. Вирішіть практичне завдання: Василь пішов у ліс і додому не повернувся. Через 6 років син звернувся до суду із заявою про оголошення батька померлим. Будучи єдиним спадкоємцем Василя, син повинен був успадкувати будинок, який належав його батькові, а також й інше майно. За декілька днів до винесення рішення, син загинув у автомобільній катастрофі. Оскільки інших спадкоємців у Никітіна не було, все його майно через рік перейшло до територіальної громади. За рішенням органу місцевого самоврядування будинок було передано в користування сім'ї Дмитрових, решта майна - реалізовано через комісійний магазин.

Через 7 місяців Василь повернувся додому. З'ясувалося, що отримавши в лісі тяжку травму, він втратив свідомість. У такому стані Василь стані був знайдений лісниками, які доправили його в обласну лікарню. Через відсутність документів і втрату пам'яті місце проживання Василя та його родичів знайти не вдалося. Після тривалого лікування Василь виздоровів і повернувся до свого села.

Довідавшись, що все його майно перейшло до територіальної громади, Василь вимагав повернення будинку та іншого майна, яке йому належало до зникнення. У відповідь отримав роз'яснення, що ні будинок, ні інше майно не можуть бути повернені йому в натурі, і що він може отримати тільки грошову компенсацію.

Чи правильне дане роз'яснення?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) “Філії та представництва наділяються майном юридичної особи, що їх створила, і діють на підставі затвердженого нею _____”

- А) положення;
- Б) статуту;
- В) установчого договору;
- Г) доручення.

2) Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла _____ років і працює за трудовим договором:

- А) 16;
- Б) 18;
- В) 15;
- Г) 14.

3) Малолітня особа _____ за завдану нею шкоду

- А) несе відповідальність;
- Б) частково несе відповідальність;
- В) в повному обсязі несе відповідальність;
- Г) звільняється від відповідальності;
- Д) не несе відповідальності.

4) Споживною є річ, яка

- А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;
- Б) призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

4. Перелічіть: елементи цивільних правовідносин.

ВАРІАНТ 19

1. Дайте визначення понять: джерела цивільного права, особисті немайнові цивільні правовідносини, опіка.

2. Вирішіть практичне завдання: Державний реєстратор відмовив у реєстрації приватного підприємства «Квант» з мотивів недоцільності його утворення, а також з огляду на те, що в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських об'єднань вже є дані про ТОВ «Квант», зареєстроване 1,5 роки тому.

Дайте правову оцінку такої відмови.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Неспоживчою є річ, яка

- А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;
- Б) призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

2) “Юридична особа набуває цивільних прав та обов’язків і здійснює їх через _____,

які діють відповідно до установчих документів та закону”.

- А) уповноважених осіб;
- Б) представництва;
- В) філії;
- Г) свої органи;
- Д) представників.

3) Правочини, вчинені особою, що діє за передорученням, створюють, змінюють або припиняють права і обов'язки для:

- А) особи, що передала свої повноваження;
- Б) довірителя;
- В) особи, що діє за передорученням;
- Г) довірителя та первісного представника.

4) Недійсність окремої частини правочину:

- А) має наслідком недійсність інших його частин;
- Б) не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо можна припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини;
- В) є підставою для визнання правочину недійсним;
- Г) не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому.

4. Перелічіть: акти цивільного стану.

ВАРІАНТ 20

1. Дайте визначення понять: моральна шкода, піклування, найменування юридичної особи.

2. Вирішіть практичне завдання. До складу навчального інституту, який є приватним навчальним закладом, входять декілька факультетів, наукових лабораторій та навчальних центрів. В рамках нової структурної політики керівництво інституту вирішило надати окремим структурним підрозділам статусу юридичної особи, для того, щоб вони набули фінансової незалежності, знаходячись у складі інституту.

Державний реєстратор засумнівався у можливості існування у складі однієї юридичної особи, інших самостійних юридичних осіб і звернувся за роз'ясненнями до юрисконсульта.

Надайте консультацію.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Правочином є:

- А) дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;
- Б) поведінка особи, спрямована на самовільне знищення чужого майна;
- В) дія особи, спрямована на здійснення цивільних прав;
- Г) самовільне заволодіння чужим майном.

2) Перебіг позовної давності починається від дня, коли особа:

- А) подала позов до суду;
- Б) звернулася до особи, яка порушила її право;
- В) довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила;
- Г) підготувала претензію до боржника.

3) Волевиявлення учасника правочину має бути:

- А) вільним і відповідати його внутрішній волі;
- Б) незалежним;
- В) власним;
- Г) вираженим у письмовій формі;
- Д) вираженим у письмовій формі і нотаріально посвідченим.

4) Цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує _____ і визначає взаємовідносини між особою, яка його випустила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам:

- А) корпоративне право;
- Б) грошове або інше майнове право;
- В) право вимоги до емітента;
- Г) зобов'язальне право;
- Д) виключне право.

4. Перелічіть: ознаки юридичної особи.

ВАРІАНТ 21

1. Дайте визначення понять. правоздатність юридичної особи, індивідуально визначена річ, цивільне право як галузь права.

2. Вирішіть практичне завдання: Статутом Всеукраїнської громадської організації «Союз інвалідів» передбачено, що положення про обласні відділення Союзу затверджуються правлінням. З моменту затвердження положень відділення набувають статусу юридичної особи, установчим документом яких є положення.

Чи відповідає запис чинному законодавству?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Довіреність, у якій не вказана дата її вчинення:

- А) завжди породжує правові наслідки;
- Б) є нікчемною;
- В) є оспорюваною;
- Г) є фіктивною;
- Д) вважається укладеною строком на 1 рік.

2) Усі фізичні особи є _____у здатності мати цивільні права та обов'язки.

- А) вільними;
- Б) здатними;
- В) обмеженими;
- Г) не рівними;
- Д) рівними.

3) Малолітня особа _____ за завдану нею шкоду

- А) несе відповідальність;
- Б) частково несе відповідальність;
- В) в повному обсязі несе відповідальність;
- Г) звільняється від відповідальності;
- Д) не несе відповідальності.

4) До майнових відносин, що ґрунтуються на владному підпорядкуванні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство.

- А) не застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- Б) застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- В) застосовується;
- Г) не застосовується.

4. Перелічіть: установчі документи юридичної особи.

ВАРІАНТ 22

1. Дайте визначення понять: спеціальна правоздатність юридичної особи, господарське товариство, правочин.

2. Вирішіть практичне завдання. Товариство з обмеженою відповідальністю «Явір» (далі – ТОВ), яке було створено в м. Львові (Личаківський р-н) у 2008 році і займалося виробництвом меблів, вирішило створити в м. Івано-Франківську, де в нього були контрагенти, відокремлений підрозділ, який би представляв і захищав його інтереси та здійснював би всі або певну частину його функцій. На загальних зборах учасників ТОВ рішення стосовно того, що це буде – філія чи представництво, прийнято не було і вирішення цього питання передали генеральному директору ТОВ. Останній розробив Положення про представництво ТОВ, вказавши в ньому, що останнє є відокремленим структурним підрозділом ТОВ, не є юридичною особою і має право виступати в інтересах і від імені ТОВ, здійснюючи правочини та інші юридичні акти на підставі цього Положення. Крім того в Положенні було зазначено, що представництво перед контрагентами несе самостійну відповідальність, бо ТОВ передає йому у власність частину свого майна.

Дайте правову оцінку даного Положення.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Цивільними відносинами є ...

- А) особисті немайнові відносини, що пов'язані з майновими, та особисті немайнові відносини;
- Б) особисті немайнові та майнові відносини;
- В) відносини, що стосуються немайнових прав, що забезпечують природне існування та соціальне буття;
- Г) будь-які суспільні відносини.

2) Правочин, що обмежує можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні

права та обов'язки -

- А) є двостороннім
- Б) є нікчемним
- В) є ризиковим
- Г) є односторонньо-вольовим

3) Визнання права – це спосіб захисту, який

- А) полягає у припиненні цивільного правопорушення, що триває і далі впливає на суб'єктивні Б) права та законні інтереси особи;
- В) застосовується у разі спору між суб'єктами цивільного права з приводу наявності чи відсутності правовідносин між сторонами, і, відповідно, наявності чи відсутності цивільного права та цивільного обов'язку;
- Г) застосовується у разі укладення оспорюваного правочину;
- Д) полягає у трансформації одних правовідносин в інші, переростання одного обов'язку в інший, покладенні на боржника нового обов'язку.

4) Який з перелічених нижче органів може обмежити в цивільній дієздатності фізичну особу?

- А) орган опіки та піклування;
- Б) прокуратура;
- В) суд;
- Г) служба безпеки України;
- Д) нотаріус.

4. Перелічіть: елементи системи джерел цивільного права.

ВАРІАНТ 23

1. Дайте визначення понять аналогія права, річ, цивільна дієздатність.

2. Вирішіть практичне завдання. Товариство однієї особи «Магнос» (далі - ТОВ) звернуло до господарського суду з позовною заявою до акціонерного товариства «Лінос» (далі - АТ) про стягнення неустойки та відшкодування збитків за невиконання зобов'язань за договором переробки сирової нафти, який був укладений з Лісичанським нафтопереробним заводом (далі - НПЗ), який у процесі реорганізації перетворився на АТ. Представники ТОВ вважають, що хоча договір укладався не з АТ, останнє є правонаступником НПЗ. Представники АТ вважають, що воно не несе відповідальності за вказаним договором, бо НПЗ припинило свою діяльність, а ТОВ не зверталось до Правління АТ з вимогою переукласти вказаний договір.

Дайте правову оцінку діям АТ.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) “Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом _____ в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування”

- А) двох років;
- Б) п'яти років;
- В) одного року;
- Г) трьох років.

2) “Цивільна дієздатність фізичної особи є обмеженою з моменту _____.”

- А) прийняття рішення органу опіки та піклування;
- Б) набрання законної сили рішенням суду про це;
- В) оголошення рішення суду про це;
- Г) подання заяви заінтересованими особами до суду;
- Д) коли особа усвідомила про негативні наслідки, які можуть настати.

3) Відповідно до Цивільного кодексу України, режим нерухомої речі може бути поширений законом на:

- А) автомобільний транспорт;
- Б) морські та повітряні судна;
- В) квартири в багатоквартирному будинку;
- Г) залізничний транспорт.

4) Письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами називається

- А) довіреністю;
- Б) договором;
- В) актом;
- Г) декретом.

4. Перелічіть: книги Цивільного кодексу України.

ВАРІАНТ 24

1. Дайте визначення понять: правоздатність, боргові цінні папери, довіреність.

2. Вирішіть практичне завдання. ПАТ «Форпост» було реорганізовано шляхом поділу його на дві самостійні юридичні особи: ПрАТ «Старт» і ПрАТ «Пошук». Кредитори товариства не були своєчасно повідомлені про реорганізацію і дізналися про припинення тільки з газет. Договори, укладені ними з АТ, не були виконані товариством, в результаті чого кредитори понесли значні збитки. правонаступники «Форпосту» у відповідь на претензії кредиторів заявили, що на момент реорганізації ніяких боргів АТ перед кредиторами не існувало, тому у розподільному балансі які-небудь зобов'язання перед кредиторами відсутні. Крім того, за пройдений час із складу ПрАТ «Старт» виділилось товариство «Імперіал», яке отримало велику частину активів «Старту». Тому ПрАТ «Старт» не в змозі відшкодувати кредиторам збитки, завдані його право попередником.

У якому порядку повинна проводитись реорганізація юридичної особи? Які наслідки настають, якщо такий порядок порушений?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Батьки (усновлювачі) є законними представниками

- А) лише своїх малолітніх дітей;
- Б) лише свої неповнолітніх дітей;
- В) своїх малолітніх та неповнолітніх дітей;
- Г) своїх малолітніх, неповнолітніх і повнолітніх дітей.

2) Удаванім є правочин:

- А) який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили;
- Б) який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином;
- В) який вчинено під впливом помилки;
- Г) який вчинений недієздатною особою.

3) Оберіть правильне законодавче положення:

- А) при переході права на річ її складові частини підлягають відокремленню;
- Б) річ, що має лише родові ознаки, є споживною;
- В) при переході права на річ її складові частини не підлягають відокремленню;

Г) режим рухомої речі може бути поширений за домовленістю сторін на інші речі, права на які підлягають державній реєстрації;

Д) тварини не є особливим об'єктом цивільних прав.

4) Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла _____ років

і працює за трудовим договором:

А) 16;

Б) 18;

В) 15;

Г) 14.

4. Перелічіть: види строків позовної давності.

ВАРІАНТ 25

1. Дайте визначення понять: засади цивільного права, неподільна річ, емансипація.

2. Вирішіть практичне завдання. Кутянський, Гудима, Мазепа, Сеньків, Потапенко та Мартинюк вирішили зайнятися ремонтом автомобілів і створити з цією метою виробничий кооператив «Автомобіліст». На загальних зборах вони прийняли рішення розробити статут кооперативу і, виходячи з того, що їх сумісних пайових внесків було недостатньо для придбання необхідного обладнання, запросити прийняти участь у роботі кооперативу товариство однієї особи «Авто», яке займалося таким же видом діяльності і мало необхідне обладнання. Обговорюючи питання участі у роботі кооперативу, Сеньків та Мартинюк погодилися внести лише майнові пайові внески, мотивуючи це тим, що в них немає вільного часу на роботу в кооперативі, адже вони є державними службовцями. Після суперечок вони вирішили звернутися за роз'ясненнями до фахівців.

Вирішіть спір. Чим відрізняється виробничий кооператив від господарського товариства?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) “Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом _____ в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування”

А) двох років;

Б) п'яти років;

В) одного року;

Г) трьох років.

2) Здатність фізичної особи своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання – це ...

А) цивільна дієздатність;

Б) цивільна правоздатність;

В) цивільна правосуб'єктність;

Г) зміст цивільних правовідносин;

Д) цивільна деліктоздатність.

3) Можливість здійснення стосовно об'єктів цивільних прав правочинів та інших юридичних дій – це їх

А) подільність;

Б) визначеність;

В) оборотоздатність;

Г) неспоживність.

4) Правочини, вчинені особою, що діє за передорученням, створюють, змінюють або припиняють права і обов'язки для:

А) особи, що передала свої повноваження;

- Б) довірителя;
- В) особи, що діє за передорученням;
- Г) довірителя та первісного представника.

4. Перелічіть: види юридичних фактів.

ВАРІАНТ 26

1. Дайте визначення понять: майнові цивільні правовідносини, часткова дієздатність, здійснення цивільних прав.

2. Вирішіть практичне завдання. З'їзд політичної партії вирішив реорганізувати партію у масовий суспільно-політичний рух «Всеукраїнський народний фронт «Вперед». Установчими документами суспільного руху передбачалось, що він є некомерційною організацією і не має права юридичної особи. Членами руху, які мають право обирати і бути обраними у його керівні органи, можуть бути тільки фізичні особи, які внесли визначений грошовий внесок. Вони ж несуть субсидіарну майнову відповідальність за борги громадського руху. Всі інші учасники руху прав членства не мають і за його зобов'язаннями не відповідають.

Оцініть зміст установчих документів руху на відповідність чинному законодавству. Які види громадських об'єднань Вам відомі? У чому полягають їх відмінні особливості?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Батьки (усновлювачі) є законними представниками

- А) лише своїх малолітніх дітей;
- Б) лише свої неповнолітніх дітей;
- В) своїх малолітніх та неповнолітніх дітей;
- Г) своїх малолітніх, неповнолітніх і повнолітніх дітей.

2) Особа, яка видала довіреність і згодом скасувала її, повинна негайно повідомити про це:

- А) лише представника;
- Б) лише відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими була видана довіреність;
- В) представника і відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими була видана довіреність;
- Г) правильна відповідь відсутня.

3) Можливість здійснення стосовно об'єктів цивільних прав правочинів та інших юридичних дій – це їх

- А) подільність;
- Б) визначеність;
- В) оборотоздатність;
- Г) неспоживність.

4) Відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням

та здійснює всі або частину її функцій - це

- А) дочірнє підприємство;
- Б) дільниця;
- В) цех;
- Г) представництво;
- Д) філія.

4. Перелічіть: порядки створення юридичної особи.

ВАРІАНТ 27

1. Дайте визначення термінів: філія, юридична дія, цивільно-правова відповідальність.

2. Вирішіть практичне завдання. У зв'язку із розірванням шлюбу між подружжям Корнилових виник спір про розподіл спільно нажитого майна. Андрій Корнилів наполягав на тому, щоб все майно, яке складається із меблевого гарнітуру, столового і чайного сервізів,

художньої бібліотеки та іншого майна, було розділено порівну з врахуванням їх вартості. Олена Корнилова заперечувала проти такого розподілу, вказуючи на те, що в результаті відбудеться знецінення речей, і запропонувала Корнилову взяти меблевий гарнітур, а їй передати чайний та столовий сервізи. Що стосується книг, то вона згідна поділити їх по збіркам творів авторів. При цьому вона просила тільки із Повного зібрання творів О.С.Пушкіна передати їй останній том, в якому опубліковано його листування.

Яку класифікацію речей необхідно враховувати при вирішенні суперечки, що виникла, і як повинно бути розподілене вказане майно, якщо справа потрапить до суду?

3. Вирішіть тестове завдання.

1) На підставі якого установчого документу діє акціонерне товариство?

- А) регламенту;
- Б) статуту;
- В) засновницького договору;
- Г) положення.

2) “Вищим органом акціонерного товариства є _____”.

- А) спостережна рада;
- Б) загальні збори;
- В) ревізійна комісія;
- Г) наглядова рада;
- Д) правління товариства.

3) Позначте відповідь, у якій міститься найбільш повне визначення поняття „самозахист”..:

- А) це застосування усіх засобів протидії;
- Б) це застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства;
- В) це застосування засобів протидії, які передбачені законом та не суперечать моральним засадам суспільства;
- Г) ЦК України не дає визначення цьому поняттю.

4) До майнових відносин, що ґрунтуються на владному підпорядкуванні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство.

- А) не застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- Б) застосовується, якщо інше не встановлено законом;
- В) застосовується;
- Г) не застосовується.

4. Перелічіть: засади цивільного законодавства.

ВАРІАНТ 28

1. Дайте визначення понять: строк, правочин, особисті немайнові відносини.

2. Вирішіть практичне завдання. Гр. М. звернувся до ТОВ «Зоря» з проханням надати йому за договором майнового найму 50 кг нефасованого цукру. Юрисконсульт ТОВ «Зоря» заперечив щодо укладення договору майнового найму, оскільки на його думку цукор є річчю, яка визначена родовими ознаками і не може бути предметом договору майнового найму.

Вирішіть спір. Відповідь обґрунтуйте.

3. Вирішіть тестове завдання.

1) Акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли

- А) з дня набрання ними чинності;
- Б) з дня підписання;
- В) з моменту прийняття;
- Г) з дня скасування попереднього акта.

2) Втрачена (упущена) вигода — це ...

- А) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права;

- Б) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (сума, на яку не збільшилося майно кредитора через правопорушення);
- В) шкода, яка полягає в душевних і фізичних стражданнях потерпілого;
- Г) грошова сума, яку боржник має сплатити кредитору у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

3) Можливість здійснення стосовно об'єктів цивільних прав правочинів та інших юридичних дій – це їх

- А) подільність;
- Б) визначеність;
- В) оборотоздатність;
- Г) неспоживність.

4) Правочини, вчинені особою, що діє за передорученням, створюють, змінюють або припиняють права і обов'язки для:

- А) особи, що передала свої повноваження;
- Б) довірителя;
- В) особи, що діє за передорученням;
- Г) довірителя та первісного представника.

4. Перелічіть: підстави для оголошення особи померлою.

ВАРІАНТ 29

1. Дайте визначення понять: неповна цивільна дієздатність, нікчемний правочин, довіреність.

2. Вирішіть практичне завдання. Сидорчук прийшов до комісійного магазину купити скрипку. Скрипка разом із смичком була поміщена у футляр, і поруч з ними була проставлена ціна. Сидорчук пішов до каси пробив чек на вказану суму. Продавець подав Сидорчуку скрипку без смичка і футляра. Сидорчук почав вимагати передання йому смичка та футляру. Продавець відповів, що ціна стояла тільки за скрипку.

Вирішіть спір. Відповідь обґрунтуйте.

3. Вирішіть тестове завдання.

1) Представник може передати своє повноваження частково або в повному обсязі іншій особі, якщо

- А) це встановлено договором між особою, яку представляють і третьою особою;
- Б) лише щодо вчинення договорів купівлі-продажі;
- В) представник був вимушений до цього з метою охорони інтересів особи, яку він представляє;
- Г) представник не може виконати повноваження особисто.

2) Оспорюваним є правочин:

- А) недійсність якого прямо не встановлена законом, але який може бути визнаний судом недійсним на вимогу однієї із сторін або іншої заінтересованої особи з підстав, встановлених законом;
- Б) недійсність якого встановлена законом;
- В) укладений в усні формі;
- Г) укладений з порушенням вимог ст.203 ЦК України.

3) Якщо фізична особа у зв'язку з хворобою або фізичною вадою не може підписатися правочин власноручно, то:

- А) правочин підписує нотаріус;
- Б) за її дорученням текст правочину у її присутності підписує інша особа;
- В) за її дорученням текст правочину підписує нотаріус;
- Г) за її дорученням текст правочину підписує нотаріус або сільський (селищний, міський) голова.

4) “Місцем проживання фізичної особи, яка не досягла _____ років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна

або

місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає”

- А) 10;
- Б) 14;
- В) 16;
- Г) 18;
- Д) 15.

4. Перелічіть: види юридичних осіб.

ВАРІАНТ 30

1. Дайте визначення понять: упущена вигода, юридична особа публічного права, недійсний правочин.

2. Вирішіть практичне завдання. При відчуженні підприємства між продавцем та покупцем суперечки по визначенню складу майна, яке повинно було бути передано покупцю. Продавець наполягав на тому, щоб в його розпорядженні залишилась ще не реалізована продукція, а також на тому, щоб за ним залишилися немайнові права: право на фірмове найменування, право на товарний знак.

Покупець, в свою чергу, вимагав виділити із складу підприємства, яке передавалось, його боргів, припускаючи, що він придбав тільки наявне майно з його активами.

Хто правий у даній суперечці?

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Який строк позовної давності застосовується до вимоги вкладника до банку про видачу вкладу?

- А) 1 рік;
- Б) 3 роки;
- В) до таких вимог позовна давність не застосовується;
- Г) 5 років;
- Д) 10 років.

2) Представник може передати своє повноваження частково або в повному обсязі іншій особі, якщо

- А) це встановлено договором між особою, яку представляють і третьою особою;
- Б) лише щодо вчинення договорів купівлі-продажі;
- В) представник був вимушений до цього з метою охорони інтересів особи, яку він представляє;
- Г) представник не може виконати повноваження особисто.

3) Цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує _____ і визначає взаємовідносини між особою, яка його випустила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а

також

можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам:

- А) корпоративне право;
- Б) грошове або інше майнове право;
- В) право вимоги до емітента;
- Г) зобов'язальне право;
- Д) виключне право.

4) Неспоживчою є річ, яка

- А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;
- Б) призначена для одноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

4. Перелічіть: засоби індивідуалізації юридичної особи.

ВАРІАНТ 31

1. Дайте визначення понять: товариство з обмеженою відповідальністю, відповідальність в порядку регресу, збитки.

2. Вирішіть практичне завдання.

Громадянин Петрів, визнаний у встановленому законом порядку недієздатним, впродовж декількох місяців купував по одній авторучці в день в одному і тому ж магазині. Призначена його опікуном дружина, принесла у магазин всі придбані ним авторучки і вимагала від директора магазину повернути сплачені за них гроші.

Директор магазину відмовився виконати вимогу дружини Петріва, посилаючись на те, що Петрів здійснював дрібні побутові правочини, які будь-який громадянин має право вчиняти самотійно.

Вирішіть спір.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) На підставі якого установчого документу діє акціонерне товариство?

- А) регламенту;
- Б) статуту;
- В) засновницького договору;
- Г) положення.

2) Який з перелічених нижче органів може обмежити в цивільній дієздатності фізичну особу ?

- А) орган опіки та піклування;
- Б) прокуратура;
- В) суд;
- Г) служба безпеки України;
- Д) нотаріус.

3) «Цивільна дієздатність юридичної особи виникає з моменту _____»

- А) її створення;
- Б) підписання установчого договору;
- В) подачі заяви для реєстрації;
- Г) поміщення в засобах масової інформації повідомлення про створення юридичної особи;

4) Строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу – це _____

- А) термін;
- Б) строк;
- В) подія;
- Г) позовна давність.

4. Перелічіть: підстави для визнання особи померлою.

ВАРІАНТ 32

1. Дайте визначення понять: виробничий кооператив, корпоративні правовідносини, непереборна сила.

2. Вирішіть практичне завдання. До 14-річного Владислава звернувся 15-річний Олег з проханням дати відеокамеру для проведення відеозапису одного із шкільних торжеств. Владислав погодився і дав власну відеокамеру у користування на 6 годин. Однак шкільне товариство затягнулося. Олег повертався додому пізно вечері і тому залишив річ у власному кабінеті. Вночі відеокамера була викрадена.

Проаналізуйте ситуації.

3. Вирішіть тестове завдання:

1) Опікун є законним представником:

- А) неповнолітньої особи та фізичної особи, обмеженої у дієздатності;
- Б) малолітньої особи та фізичної особи, визнаної недієздатною;
- В) малолітньої особи та фізичної особи, обмеженої у дієздатності;
- Г) неповнолітньої особи та фізичної особи, визнаної недієздатною.

2) Письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами називається

- А) довіреністю;
- Б) договором;
- В) актом;
- Г) декретом.

3) Плоди – це ...

- А) результат органічного розвитку самої речі;
- Б) все те, що створюється внаслідок виробничо-господарської діяльності і матеріалізується у вигляді нової або частково нової речі;
- В) те, що приносить річ, перебуваючи в експлуатації і цивільному обороті;
- Г) правильна відповідь відсутня.

4) Споживною є річ, яка

- А) внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді;
- Б) призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу;
- В) не може бути поділена без втрати її цільового призначення;
- Г) може вільно переміщуватися у просторі.

4. Перелічіть: назвіть організаційно-правові форми юридичних осіб.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Послідовність розв'язання задачі схематично може бути представлена таким чином:

1. Ознайомлення з ситуацією

Уважно прочитайте умови задачі.

2. Встановлення фактичного змісту відносин між учасниками ситуації та інститутів права, якими ці відносини регулюються

Встановіть а) фактичний (економічний чи нематеріальний) зміст відносин між учасниками ситуації (купівля-продаж, завдання шкоди тощо); б) якими інститутами права регулюються ці відносини. Обидва питання (а) і (б) тісно взаємопов'язані. Для відповіді на них слід використовувати нормативні акти, вказані у планах семінарських занять та матеріали навчального курсу.

3. Попередня юридична кваліфікація обставин справи та визначення основних питань

Визначте суть юридичної проблеми, яка постає з фабули задачі та головне(-і) питання, на котре(-і) необхідно дати відповідь.

4. Визначення норм права, котрі підлягають застосуванню

Слід використовувати положення цивільно-правових законів, рішення Конституційного Суду України з цивільно-правових питань, а у відповідних випадках – чинні міжнародні договори та прецедентну практику Європейського суду з прав людини, постанови Пленуму Верховного Суду України, роз'яснення вищих спеціалізованих судів України та юридичну доктрину. При цьому слід пам'ятати про те, які з вказаних вище актів офіційно визнані в Україні як джерела цивільного права, а які мають лише другорядне, допоміжне значення й джерелами права не визнаються.

Посилання на юридичну доктрину (коментарі законодавства, монографії, наукові статті тощо) можуть наводитись лише на додаток до посилань на законодавство та на роз'яснення вищих судових інстанцій.

У вказаних вище актах знайдіть цивільно-правові норми, які регулюють поведінку учасників ситуації. Перевірте, чи правильно визначені основні питання, які потребують з'ясування (п. 3).

5. Постановка допоміжних питань («логічний ланцюжок»)

Встановіть, які правові обставини мають значення для відповідей на основні питання (дійсність правочину, обсяг право- чи дієздатності учасників ситуації, наявність чи відсутність у них тих чи інших прав або обов'язків, пропуск позовної давності тощо).

Визначте ті правові питання, від яких залежить відповідь на основне питання задачі. Ці питання повинні утворювати своєрідний логічний ланцюжок, в якому відповідь на кожне наступне питання зумовлена відповіддю на попереднє. Таким чином необхідно встановити якомога повніший та точніший перелік питань, на які слід дати відповідь для юридичної кваліфікації ситуації.

У практичних ситуаціях, що потребують правової оцінки, часто виникають питання, котрі вивчаються в різних темах навчального курсу. Для правильного аналізу подібних ситуацій слід активізувати логічні зв'язки між розділами та темами дисципліни. Щодо кожного поставленого питання необхідно пригадати, якої теми воно стосується; у разі необхідності рекомендується повторити початковий матеріал за відповідною темою. Значення цієї стадії розв'язання задачі вельми важливе. Адже від вірної постановки правових питань залежить весь подальший хід аналізу ситуації та остаточна відповідь.

6. Виокремлення юридично значущих фактів

Звернувшись до норм цивільного законодавства, уточніть коло фактів, які мають юридичне значення для розглядуваної ситуації. Проаналізуйте фактичні обставини, викладені в умовах задачі і оцініть їхнє значення з огляду на питання, які попередньо поставлені (пп.3, 5). Потрібно взяти до уваги лише ті обставини, яким норми цивільного права в даному випадку надають певного юридичного значення.

7. Остаточна юридична кваліфікація обставин справи

Дати детальну й обґрунтовану правову оцінку ситуації, задля чого потрібно:

- визначити усі цивільно-правові наслідки, що виникають з описаних у фабулі задачі юридичних фактів;
- визначити цивільні права та обов'язки учасників наведеної ситуації
- у відповідних правовідносинах;
- встановити, чи були порушені, не визнані чи оспорені цивільні права та інтереси сторін, а якщо були, то які саме і ким;
- вказати конкретні способи захисту цих прав та інтересів.

За наявності цивільно-правового спору слід також:

- дати правову оцінку кожному з їх аргументів сторін;
- вирішити спір по суті.

Якщо за фабулою задачі справа вже вирішена судом чи іншим юрисдикційним органом, слід дати оцінку обґрунтованості такого рішення.

На цьому етапі має відбутись остаточне встановлення відповідності між змістом застосовуваних норм та конкретними фактичними обставинами справи. Проте на практиці трапляються випадки, коли в процесі аналізу ситуації стають очевидними неправильність у первинній постановці питань, помилки у визначенні застосовуваних норм права тощо. В такому випадку слід заново виконати всі операції, вказані у відповідних пунктах пропонованої методики.

З огляду на це умовно можна виділити підготовчий (1–3), основний (4–6) та підсумковий (7) етапи розв'язання задачі.

Правовий аналіз ситуації являє собою своєрідний рух по «спіралі»:

від попередньої загальної оцінки обставин справи (фактів), яка здійснюється на основі вивчених тем дисципліни – до уточнення кола норм права, які врегульовують розглядувані відносини, а згодом подальший рух від цих норм – до обставин справи, котрі переоцінюються вже з позиції точно встановлених та розглянутих у системі правил, якими регулюється відповідна ситуація.

Найбільш важливі правила застосування юридичних норм:

– *ієрархія законів та підзаконних нормативно-правових актів за юридичною силою*: за наявності двох нормативно-правових актів різної юридичної сили, кожен з яких регулює розглядувані відносини, правила, встановлені нормативно-правовим актом нижчої юридичної сили, застосовуються лише остільки, оскільки вони не суперечать правилам нормативно-правового акта вищої юридичної сили;

– *новий закон скасовує попередній закон*: за наявності двох нормативно-правових актів однакової юридичної сили, кожен з яких регулює розглядувані відносини, застосуванню підлягає акт, прийнятий пізніше;

– *спеціальна норма заміняє норму загальну*: загальні норми, які розраховані на невизначене коло випадків, застосовуються субсидіарно – лише остільки, оскільки вони не замінені спеціальними нормами (тобто нормами, розрахованими на вужче коло випадків);

– за відсутності норм цивільного законодавства, які врегульовують відносини між учасниками конкретної ситуації, за наявності визначених у законі підстав може бути застосована аналогія цивільного закону або аналогія цивільного права (ст. 8 ЦК).

На завершення аналізу необхідно перевірити, чи всі норми права, які регулюють дану ситуацію, враховано; чи правильно їх витлумачено та застосовано.

Послідовність викладу правового аналізу

1. Основне питання задачі.
2. Юридичні питання, на які слід дати відповідь для правової оцінки ситуації.
3. Фактичні обставини, що мають бути встановлені.
4. Необхідні нормативні акти та роз'яснення вищих судових інстанцій.
5. Аргументація (виклад змісту норм, які регулюють відносини сторін та правова оцінка ситуації: визначення, із посиланням на наведені норми, тих наслідків, які виникають з описаних у задачі юридичних фактів; встановлення цивільних прав, обов'язків та охоронюваних інтересів учасників ситуації, а також того, чи були вказані права чи інтереси

порушені, не визнані чи оспорені (якщо були, то які саме і ким); правова оцінка кожного з аргументів сторін та/або відповідного рішення юрисдикційного органу.

6. Загальні висновки (визначення конкретних способів охорони та захисту відповідних цивільних прав та інтересів, рішення по суті цивільно-правового спору тощо).

Розв'язання задач підвищеної складності

У задачах, котрі допускають кілька варіантів розв'язання, для отримання оцінки «відмінно» від здобувача, окрім загальних вимог, вимагається встановлення усіх юридично значущих обставин, у тому числі й тих, які можуть бути не згадані в умовах задачі, але, тим не менше, мають бути з'ясовані для всебічного і повного аналізу справи.

У низці задач від здобувачів вимагається не просто «підведення» розглядуваних фактів під певні формально визначені правила, а знаходження належного балансу між правозгідними інтересами, що стосуються даної ситуації. Особливу увагу тут слід звернути на аналіз майнових та немайнових інтересів, наявних у безпосередніх учасників ситуації, а у відповідних випадках – також і публічних інтересів, котрі потребують урахування.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – законодавство України: офіційний сайт Верховної Ради України
2. <https://www.president.gov.ua/> – офіційний сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.
5. <http://lib.pu.if.ua> – офіційний сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

